

SIAMO DI NUOVO INSIEME

100

numărul

NR. 99-100 • SERIE NOUĂ • OCTOMBRIE - DECEMBRIE 2020
REVISTA ASOCIAȚIEI ITALIENILOR DIN ROMÂNIA - RO.AS.IT.
FONDATĂ ÎN 2007 • ISSN 1843-2085 • REVISTĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA ITALIENILOR DIN ROMÂNIA - RO.AS.IT.
CU SPRIJINUL FINANCIAR AL GUVERNULUI ROMÂNIEI, PRIN DEPARTAMENTUL PENTRU RELATII INTERETNICE

Ziua minorităților naționale

Ziua de 18 decembrie a fost instituită prin lege ca fiind sărbătoarea minorităților naționale, o lege la care am contribuit împreună cu ceilalți colegi deputați, reprezentanți ai organizațiilor reprezentate în Grupul Parlamentar al Minorităților Naționale.

Legea a fost pregătită cu mult timp înainte de a fi promovată întrucât un cadru de sărbătorire a acestei zile a fost instituit de către Guvernul României, dar nu a avut un impact major la nivel de organizații reprezentative ale minorităților naționale. Demersul Guvernului a survenit ca urmare a instituirii în 1992 de către Organizația Națiunilor Unite a Declarației cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale, etnice, lingvistice și religioase. Este un demers necesar și binevenit iar această zi trebuie promovată mai mult pentru că, până în prezent, au fost puține organizații care într-adevăr au sărbătorit-o și ne bucură că impactul general la nivel de populație a fost semnificativ, eu personal primind mesaje pozitive de la multe persoane.

Ideea acestei legi continuă practic dorința promovării realizării principiilor prezentate în Carta Organizației Națiunilor Unite de a promova și încuraja respectarea drepturilor omului, a drepturilor fundamentale per ansamblu, fără discriminare pe teme de sex, rasă, limbă, etnie sau religie. Organizațiile reprezentative ale cetățenilor aparținând minorităților naționale reprezintă o parte integrantă a societății dezvoltate, moderne, care participă la viața democratică politică a României și care contribuie în mod substanțial la apărarea statului de drept prin respectarea principiului domniei legii și prin colaborarea cu privire la asigurarea unui climat de securitate și stabilitate zonală.

Recunoașterea acestei zile prin Legea 247 din 2017 asigură un cadru general prin care etniile din România vor putea organiza, prin sprijinul televiziunii, al radioului, al autorităților locale și centrale, atât material, cât și organizatoric, manifestările culturale ocazionate cu această sărbătoare.

Minoritatea italiană din România, prin Asociația Italienilor din România – RO.AS.IT., pe lângă sărbătorile devenite deja tradiționale, La Pasqua, La Festa della Repubblica, Il Festival „Confluenze”, La settimana della lingua italiana nel mondo, La Giornata dell’Unità Nazionale e delle Forze Armate, La festa di Santa Lucia, Il Natale, este mândră să sărbătorească această zi.

BUONA FESTA DELLE MINORANZE
NAZIONALI! BUON ANNO NUOVO!

Il 18 dicembre è stato decretato per legge giornata di celebrazione delle minoranze nazionali, grazie a una legge che anch’io ho contribuito a creare insieme agli altri colleghi deputati, rappresentanti delle organizzazioni, a loro volta rappresentate dal Gruppo Parlamentare delle Minoranze Nazionali.

La legge è stata preparata molto tempo prima di essere promossa poiché un contesto di celebrazione per questa giornata è stato creato dal Governo della Romania, ma non ha ottenuto un impatto maggiore a livello delle organizzazioni rappresentative delle minoranze nazionali. L’iniziativa del Governo è apparsa in risposta dell’istituzione nel 1992, per mano dell’Organizzazione delle Nazioni Unite, di una Dichiarazione riguardante i diritti delle persone appartenenti alle minoranze nazionali, etniche, linguistiche e religiose. Si tratta di un’iniziativa essenziale e benvenuta, ed è necessario che questa giornata venga promossa ancora di più, poiché finora solo poche organizzazioni l’hanno realmente festeggiata e, d’altra parte, siamo felici che l’impatto generale a livello di popolazione sia stato rilevante: personalmente ho ricevuto messaggi positivi da parte di molte persone.

L’idea di questa legge porta avanti in senso concreto il desiderio di mettere in pratica i principi presenti nello Statuto dell’Organizzazione delle Nazioni Unite che promuovono e incoraggiano il rispetto dei diritti dell’uomo, dei diritti fondamentali nel loro insieme, senza discriminazioni di sesso, razza, lingua, etnia o religione. Le organizzazioni che rappresentano i cittadini appartenenti alle minoranze nazionali costituiscono parte integrante di una società sviluppata, moderna, partecipe della vita democratica politica della Romania e che contribuisce in modo sostanziale alla difesa dello stato di diritto rispettandone i principi e collaborando nel garantire una condizione generale di sicurezza e stabilità nella regione.

Il riconoscimento di questa giornata tramite la Legge 247 del 2017 assicura un contesto generale in cui le etnie della Romania, grazie al sostegno di televisione, radio e delle autorità locali e centrali, potranno organizzare, in senso concreto e anche logistico, manifestazioni culturali in occasione di tale festività.

La minoranza italiana di Romania, tramite l’Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT., oltre alle festività diventate già tradizioni, come la Pasqua, la Festa della Repubblica, il Festival «Confluenze», la Settimana della lingua italiana nel mondo, la Giornata dell’Unità Nazionale e delle Forze Armate, la festa di Santa Lucia, è orgogliosa di celebrare questa giornata.

BUONA FESTA DELLE MINORANZE
NAZIONALI! BUON ANNO NUOVO!

La Giornata delle
minoranze nazionali

de
Andi-Gabriel
Grosaru

traduzione
Clara Mitola

CÂTEVA GÂNDURI

OCTOMBRIE-DECEMBRIE

Un an sub semnul schimbărilor

2020 a fost cu siguranță un an atipic pentru fiecare dintre noi, fie că a fost mai mult sau mai puțin dramatic pe plan personal. Și noi, de la Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT., l-am resimțit ca atare: ne-am văzut nevoiți să renunțăm încă din februarie la o parte din multitudinea de proiecte pe care le aveam planificate pentru acest an din cauza noului virus, SARS-CoV-2, care a lovit întreaga planetă. Am fost constrânși să ne adaptăm din mers și să ne axăm cu precădere pe ceea ce s-a putut face în mediul online.

Il 2020 è stato senza dubbio un anno atipico per ciascuno di noi, a prescindere da quanto sia stato, più o meno, drammatico in senso personale. Anche noi dell'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT. l'abbiamo percepito così: siamo stati costretti a rinunciare già da febbraio a una parte della grande quantità di progetti che avevamo pianificato per quest'anno a causa del nuovo virus, SARS-CoV-2, che ha colpito l'intero pianeta. Siamo stati costretti ad adattarci strada facendo e a concentrarci principalmente su cosa avremmo potuto fare online.

Din fericire, la începutul anului, înainte ca pandemia să lovească și țara noastră, s-au putut organiza câteva evenimente de care acum ne amintim cu mare bucurie: piesa de teatru cu și de Liana Ceterchi, *1919 Misiune Regală*, pusă în scenă la Casa d'Italia; prezentarea celui de-al patrulea caiet al lui Antonio Rizzo din seria „Îmi amintesc de o zi de școală”, *Vă povestesc romanul italianilor: Logodnicii, de Alessandro Manzoni*, la Institutul Italian de Cultură; expoziția de icoane pe sticlă a Mihaelei Profiriu Mateescu de la Galeria Sabion din București, „Sufletul icoanei”; precum și frumoasa petrecere de carnaval de la Casa d'Italia. Trebuie să menționăm și importanta reușită de a organiza pentru prima dată olimpiada de limbă maternă italiană, care, însă, din păcate, s-a putut desfășura doar până la faza județeană din cauza riscului epidemiologic. Chiar și așa, a fost făcut un prim pas spre ceea ce ne dorim să devină o normalitate în anii ce urmează.

Cu toate că pandemia a lovit foarte tare Italia și apoi și țara noastră, nu ne-am oprit, ci ne-am îndreptat spre ceea ce s-a putut face online, cum a fost expoziția pictoriței Angela Tomaselli, „Dor de Italia”, organizată pe platforma Zoom

Per fortuna, all'inizio dell'anno, prima che la pandemia colpisse anche il nostro paese, è stato possibile organizzare degli eventi che adesso ricordiamo con gioia: lo spettacolo teatrale con e di Liana Ceterchi, *1919 Missione Regale*, messo in scena a Casa d'Italia; la presentazione del quarto quaderno di Antonio Rizzo della serie «Mi ricordo di un giorno di scuola», *Vi racconto il romanzo degli italiani: I Promessi Sposi di Alessandro Manzoni*, presso l'Istituto Italiano di Cultura; la mostra di icone su vetro di Mihaela Profiriu Mateescu presso le Gallerie Sabion di Bucarest, «Lo spirito dell'icona»; come anche la splendida festa di carnevale a Casa d'Italia. Bisogna menzionare anche l'importante successo ottenuto nell'organizzazione della prima olimpiade di lingua materna italiana che però, purtroppo, ha potuto svolgersi solo fino alle selezioni provinciali a causa del rischio epidemiologico. Eppure, anche in queste condizioni, è stato fatto un primo passo, che desideriamo diventi normalità negli anni a venire.

Sebbene la pandemia abbia duramente colpito l'Italia e poi anche il nostro paese, non ci siamo fermati ma ci siamo invece concentrati su ciò che era possibile fare online, com'è avvenuto

de
Olivia Simion

traduzione
Clara Mitola

foto
RO.AS.IT.

SIAMO DI NUOVO INSIEME 100 numărul

cu ocazia Zilei Italiei sau premiera, tot online, a câștigătorilor de la olimpiada de limbă maternă italiană. De asemenea, asociația a fost partener în proiecte precum Simpozionul „Contribuția bibliotecii la afirmarea diversității culturale în spațiul românesc”, proiect al Bibliotecii Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, desfășurat online în iulie și Simpozionul de Creație de la Brezoi, despre care vă invităm să citiți în paginile următoare ale revistei.

Cel mai recent exemplu de proiect transferat în mediul online și cel mai complex, de altfel, a fost Festivalul Interetnic Internațional „Confluențe” care, din cauza pandemiei de Covid-19, a trebuit să fie și el complet regândit. A fost o ediție cu totul specială, adaptată unor vremuri, la rândul lor, cu totul speciale. A lipsit contactul direct, interacțiunea față în față a participanților, emoția transmisă direct de către dansatorii de pe scenă publicului adunat să îi vadă. Dar nu a lipsit bucuria de a rememora împreună, chiar prin intermediul unui ecran, atmosfera festivalului. Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT. a vrut să marcheze și în acest an „Confluențele”, acest mesaj de toleranță pe care îl transmite cu fiecare nouă ediție a festivalului și la care ține foarte mult, și i-a dat, astfel, forma unei retrospective. A fost o ocazie de a revedea cele mai frumoase momente ce au avut loc, de-a lungul anilor, în cadrul acestei manifestări cultural-artistice. Festivalul ce a avut loc între 20 și 30 octombrie a beneficiat de o deschidere și o încheiere oficiale, desfășurate online, prin intermediul platformei Zoom, în prima, respectiv, ultima zi, iar în fiecare din zilele cuprinse între aceste date au fost postate online, pe site-ul festivalconfluente.ro și pe canalul Youtube al asociației, filmulețe cu retrospective ale anilor anteriori ai festivalului. Astfel, au putut și pot fi în continuare urmărite cele mai reușite momente puse în scenă de numeroase ansambluri ale minorităților naționale care au evoluat în cadrul festivalului de-a lungul timpului, dar și activități de anvergură ce au avut loc în cadrul acestuia, precum schimbul de experiență româno-italiană din 2018 sau Masa Rotundă din 2019. Singurul spectacol live din cadrul

per la mostra della pittrice Angela Tomaselli, «Nostalgia dell'Italia», organizzata sulla piattaforma Zoom in occasione della Giornata della Repubblica Italiana, o per la premiazione, sempre online, dei vincitori dell'olimpiade di lingua materna italiana. Allo stesso modo, l'associazione è stata partner in progetti come il Simposio «Il contributo della biblioteca nell'affermazione della diversità culturale nello spazio romeno», progetto della Biblioteca Universitaria «Ștefan cel Mare» di Suceava, svoltosi online a luglio, e il Simposio Creativo di Brezoi, in merito al quale v'invitiamo a leggere nelle prossime pagine della rivista.

L'esempio più recente di progetto trasferito online e d'altra parte, anche il più complesso, è stato il Festival Interetnico Internazionale «Confluenze» che, a causa della pandemia di Covid-19, è stato necessariamente e completamente ripensato. Si è trattato di un'edizione del tutto speciale, adeguata a tempi, a loro volta, del tutto speciali. È mancato il contatto diretto, l'interazione umana tra i partecipanti, l'emozione trasmessa direttamente dai

ballerini sul palcoscenico al pubblico presente per vederli. Ma non è mancata la gioia di ricordare insieme, anche solo attraverso uno schermo, l'atmosfera del festival. L'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT. ha voluto segnare anche quest'anno le «Confluenze», questo messaggio di tolleranza rinnovato in ogni edizione del festival, cui tiene particolarmente e che, questa volta, ha preso la forma di una retrospectiva. È stata un'occasione per rivedere i momenti più belli avvenuti negli anni, durante questa manifestazione culturale e artistica. Il festival ha avuto luogo tra il 20 e il 30 ottobre e ha beneficiato di un'apertura e di una conclusione ufficiale, svoltesi online tramite la piattaforma Zoom, il primo e l'ultimo giorno e, nelle giornate comprese tra queste due date, sono stati postati online, sul sito festivalconfluente.ro e sul canale YouTube dell'associazione, i video con le retrospective dei precedenti anni di festival. In questo modo, è stato possibile, e continua

festivalului s-a desfășurat în data de 29 octombrie la Iași, în sala Ansamblului Artistic Profesionist „Constantin Arvinte” al Consiliului Județean Iași și a inclus dansuri și cântece din folclorul italian, evreiesc, rusesc, turcesc, cât și românesc, susținute de ansamblul „Constantin Arvinte” din Iași, de Ansamblul de dansuri italiene „Di nuovo insieme” al RO.AS.IT. și de grupul „Amicii” din Suceava. Deși atipică, această ediție a festivalului a reușit să transmită mesajul important ce ne doream să ajungă la public: să nu uităm să ne bucurăm și să fim toleranți, să nu renunțăm ușor și să sperăm că în 2021 vom avea posibilitatea de a ne revedea direct, pe scenă și în public.

Am vrut să punctăm și cea de-a XX-a ediție a Săptămânii limbii italiene în lume (19-25 octombrie 2020), având ca temă „L'italiano tra parola e immagine: graffiti, illustrazioni, fumetti (Italiana între cuvânt și imagine: graffiti, ilustrație, benzi desenate)”, iar întâlnirea față în față a lui Antonio Rizzo cu elevii de la Școala Italiană „Aldo Moro”, chiar înainte de creșterea alarmantă a numărului de cazuri de îmbolnăviri cu Covid-19, în 16 octombrie, a fost un bun prilej în acest sens. Antonio Rizzo le-a vorbit elevilor despre cartea publicată anul trecut, *Vă povestesc romanul italianilor: Logodnicii, de Alessandro Manzoni*, introducându-i în universul manzonian și oferindu-le un instrument de lucru important celor ce au în

a esserlo, seguire i momenti migliori messi in scena dalle numerose compagnie delle minoranze nazionali che si sono esibite negli anni di festival e anche le attività su vasta scala svoltesi nell'ambito del festival, come lo scambio di esperienze romeno-italiano del 2018 o la Tavola Rotonda del 2019. L'unico spettacolo live del festival ha avuto luogo il 29 ottobre a Iași, nella sala della Compagnia Artistica Professionista «Constantin Arvinte» del Consiglio Provinciale Iași e ha compreso danze e canti appartenenti al folclore italiano, ebraico, russo, turco e anche romeno, eseguiti dalla compagnia «Constantin Arvinte» di Iași, dalla Compagnia di danze italiane «Di nuovo insieme» della RO.AS.IT. e dal gruppo «Amicii» di Suceava. Anche se in modo atipico, quest'edizione del festival è riuscita a trasmettere l'importante messaggio che desideravamo raggiungesse il pubblico: non dimenticare di essere felici e di essere tolleranti, non rinunciare facilmente e sperare che nel 2021 avremo la possibilità di rivederci direttamente, sul palcoscenico e in pubblico.

Abbiamo voluto porre l'accento anche sulla XX edizione della Settimana della lingua italiana nel mondo (19-25 ottobre 2020) dal tema «L'italiano tra parola e immagine: graffiti, illustrazioni, fumetti», e l'incontro dal vivo tra Antonio Rizzo e gli alunni della Scuola Italiana «Aldo Moro», avvenuto proprio prima dell'allarmante aumento del numero di contagi da Covid-19, il 16 ottobre, è stata una buona occasione in questo senso. Antonio Rizzo ha parlato agli alunni del suo libro pubblicato l'anno scorso, *Vi racconto il romanzo degli italiani: I Promessi Sposi di Alessandro Manzoni*, introducendoli così nell'universo manzoniano e offrendo un importante strumento di lavoro a quanti studino questo romanzo nel programma scolastico. Gli alunni hanno ascoltato con interesse la conferenza, hanno avuto la possibilità di scoprire cose interessanti sulla collocazione geografica del romanzo, sui suoi personaggi, la storia del romanzo e anche l'inquietante parallelismo

programa școlară acest roman. Elevii au ascultat cu interes prelegerea, au putut afla lucruri interesante despre amplasarea geografică a romanului, personajele sale, istoria romanului, precum și sumbra paralelă între ciuma de atunci și pandemia de Covid-19 de astăzi. De altfel, Rizzo a accentuat că romanul lui Manzoni este fascinant tocmai pentru că este atât de actual în multe din aspectele sale. Încheiată cu încurajarea caldă adresată elevilor de a nu uita puterea cuvântului scris în fața emoticoanelor sau prescurtărilor cu care am început toți să ne obișnuim, prezentarea lui Antonio Rizzo a fost un pas de început înspre o colaborare pe care ne-o dorim cât mai fructuoasă în perioada următoare între asociația noastră și „Aldo Moro”.

Un proiect important căruia ne-am dedicat în a doua parte a anului a fost realizarea catalogului expoziției „De la emigrare la integrare”. Realizat cu sprijinul Departamentului pentru Relații Interetnice, acesta valorifică materialul fotografic-documentar cules în timp, prin cercetare în teritoriu, de către Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT., continuând demersurile de recuperare și diseminare a istoriei italienilor din țara noastră. Catalogul cuprinde o selecție de fotografii și documente culese de la familii de italieni stabilite pe teritoriul României și grupate pe câteva secțiuni esențiale care reflectă etape și aspecte importante din istoria emigrației italiene în România, precum locuri natale, perioada marii emigrări și constituirea comunităților stabile, viață socială, meserii, contribuția italienilor în domeniul construcțiilor din România. Catalogul prezintă astfel publicului o varietate

tra la peste de allora e la pandemia di Covid-19 di oggi. D'altra parte, Rizzo ha accentuato come il romanzo di Manzoni sia affascinante, proprio perché così attuale sotto molti aspetti. Conclusasi con un incoraggiamento rivolto agli alunni, di non dimenticare il potere della parola scritta rispetto agli emoticon e alle abbreviazioni cui abbiamo iniziato tutti ad abituarci, la presentazione di Antonio Rizzo è stato un primo passo verso una collaborazione che desideriamo sia quanto più fruttuosa nel prossimo futuro, tra la nostra associazione e la «Aldo Moro».

Un progetto importante cui ci siamo dedicati nella seconda parte dell'anno è stata la realizzazione del catalogo della mostra «Dall'emigrazione all'integrazione». Realizzato con il sostegno del Dipartimento per le Relazioni Interetniche, il catalogo valorizza il materiale fotografico documentario raccolto nel tempo, attraverso la ricerca sul territorio svolta dall'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT., portando avanti le azioni di recupero e diffusione della storia degli italiani di Romania. Il catalogo comprende, dunque, una selezione di fotografie e documenti raccolti dalle famiglie italiane stabilitesi sul territorio della Romania e raggruppati in sezioni essenziali, che riflettono tappe e aspetti importanti della storia dell'immigrazione italiana in Romania, come il luogo natale, il periodo della grande migrazione e la costituzione di comunità stabili, vita sociale, mestieri, il contributo degli italiani nell'ambito dell'edilizia in Romania. Così il catalogo presenta al pubblico una varietà di fotografie che parlano delle diverse famiglie di italiani del nostro paese, presentandone gli atteggiamenti differenti e inediti e sottolineando in questo modo la ricchezza delle forme in cui si è manifestata la migrazione italiana in Romania, dai mestieri ai luoghi in cui si sono stabiliti e perfino in divertimento e gli svaghi.

Un altro degli eventi da menzionare in questo rapido passaggio in rivista delle nostre attività è stata la celebrazione della Giornata dell'Unità Nazionale e delle Forze Armate, il 4 novembre, evento atto a omaggiare i soldati italiani caduti durante la Prima Guerra Mondiale e a ricordare la vittoria contro l'Austria-Ungheria. L'Ambasciata della Repubblica Italiana di Bucarest organizza ogni anno una messa commemorativa per i 1.700 soldati seppelliti in terra romena e per i romeni caduti sul fronte macedone, con una cerimonia presso il Cimitero Militare Ghencea. Quest'anno,

de fotografii care vorbesc despre diverse familii de italieni din țara noastră, prezentându-i în ipostaze diferite și inedite și evidențiind în acest fel bogăția formelor pe care le-a îmbrăcat emigrația italiană în România, de la meserii, la locurile în care s-au stabilit și până la recreere și divertisment.

Încă unul dintre evenimentele ce merită menționate în această sumară trecere în revistă a activității noastre a fost celebrarea Zilei Unității Naționale și a Forțelor Armate

Italiane, în 4 noiembrie, sărbătoare menită să aducă un omagiu militarilor italieni căzuți în Primul Război Mondial și să amintească de victoria împotriva Austro-Ungariei. Ambasada Republicii Italiene la București organizează, în fiecare an, slujba de comemorare a celor 1.700 de soldați italieni îngropați pe pământ românesc și a celor români căzuți pe frontul macedonean, printr-o ceremonie la Cimitirul Militar Ghencea. În acest an, și această ceremonie a trebuit adaptată pentru a respecta măsurile de prevenire a răspândirii noului coronavirus, astfel că un singur reprezentant a putut fi prezent la manifestare. Așadar, Domnul Andi-Gabriel Grosaru, deputatul minorității italiene, a depus coroane de flori în cadrul acestei ceremonii, atât din partea Camerei Deputaților, cât și din partea Asociației Italienilor din România. Ziua nu a fost celebrată însă numai la București, ci și la Galați, unde s-a depus o coroană la Monumentul Soldaților Italiani. Vă invităm să citiți în finalul acestui articol rândurile transmise de membra noastră din Galați, Romana Drașovean, despre acest eveniment.

Cu toate impedimentele pe care pandemia le-a așezat în calea activităților asociației în acest an, cea editorială nu a încetat însă nicio clipă, ceea ce ne-a permis să ne bucurăm de fericita ocazie de a aniversa împreună numărul 100 al revistei **SIAMO DI NUOVO INSIEME** în acest an fatidic ce a stat sub semnul bizarului și al tragediei. S-a împlinit și aproximativ un an de când am onoarea de a contribui mai îndeaproape la realizarea acestei reviste și vreau să profit de acest prilej pentru a mulțumi doamnei președinte Ioana Grosaru pentru încrederea pe care mi-a acordat-o și tuturor membrilor redacției și colaboratorilor noștri care fac posibil ca această revistă să meargă mai departe și să reprezinte cu demnitate comunitatea italiană din România.

Poate noul an ce se pregătește să ne bată la ușă ne va ajuta să lăsăm în urmă nefericirile, mai mari sau mai mici, pe care acest an le-a provocat fiecăruia dintre noi și ne va permite să revenim, cu pași mici, dar siguri, la ceea ce însemna normalitatea înainte. Să avem cu toții un Crăciun cât mai liniștit și un An Nou mult mai bun!

anche questa cerimonia è stata adattata alle misure di prevenzione di diffusione del nuovo coronavirus, perciò un solo rappresentante ha potuto prendere parte alla manifestazione. Così, il signor Andi-Gabriel Grosaru, il deputato della minoranza italiana, ha deposto corone di fiori durante la cerimonia, da parte della Camera dei Deputati e dell'Associazione degli Italiani di Romania. Tuttavia, questa Giornata non è stata celebrata solo a Bucarest ma anche a Galați, dov'è stata deposta una corona di fiori presso il Monumento dei Soldati Italiani. V'invitiamo a leggere le righe a chiusura di quest'articolo, trasmesse dal nostro membro di Galați, Romana Drașovean, sull'evento.

A dispetto di tutti gli ostacoli che quest'anno la pandemia ha posto sul cammino delle attività dell'associazione, quella editoriale non si è fermata nemmeno per un istante, e questo ha reso possibile la felice occasione di celebrare insieme l'anniversario del numero 100 della rivista **SIAMO DI NUOVO INSIEME**, in quest'anno fatidico segnato dal bizzarro e dalla tragedia. È passato quasi un anno da quando ho l'onore di contribuire più da vicino alla realizzazione di questa rivista e voglio approfittare dell'occasione per ringraziare la signora presidentessa, Ioana Grosaru, per la fiducia che mi ha offerto e tutti i membri della redazione e i nostri collaboratori, che permettono alla rivista di continuare ad avanzare e a rappresentare con dignità la comunità italiana di Romania.

Forse l'anno che si prepara a bussare alle nostre porte ci aiuterà a lasciarci alle spalle i dispiaceri piccoli e grandi che quest'anno ha portato a ognuno di noi e ci permetterà di tornare, a passi piccoli ma sicuri, a ciò che prima significava normalità. Che sia per tutti noi un Natale sereno e un buon Anno Nuovo!

SIAMO
DI NUOVO
INSIEME
100 *numărul*

Un anno all'insegna
dei **cambiamenti**

OCTOMBRIE-DECEMBRIE

Biserica Romano-Catolică îi pomenește pe toți credincioșii răposați la fiecare Sfântă Liturghie. Însă, pe parcursul lunii noiembrie, Biserica le propune tuturor credincioșilor să se roage mai mult pentru cei care ne-au precedat și îi încurajează să ofere mai multe fapte de iubire în memoria lor. Această lună începe cu sărbătoarea celor care au ajuns deja în Gloria cerească, și anume cu Sărbătoarea Tuturor Sfinților, zi în care Biserica ne cheamă să contemplăm și să urmăm modelul sfinților. Această mare sărbătoare este urmată apoi, pe 2 noiembrie, de Pomenirea Tuturor

Credincioșilor Răposați. În această zi, Biserica ne îndeamnă să reflectăm asupra misterului morții, în lumina speranței adusă de Cristos cel Înviat, să ne aducem aminte și să ne rugăm pentru sufletele tuturor celor răposați. Această atenție specială este acordată pentru cei care își dorm somnul veșnic pe parcursul întregii luni.

Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT., menținând o legătură strânsă atât cu Biserica Romano-Catolică, cât și cu Biserica Ortodoxă Română, prin membrii ei, a participat și participă la toate acțiunile și propunerile Bisericii. Astfel, urmând

exemplul Bisericii, la începutul lunii noiembrie a acestui an, membrii RO.AS.IT. din Galați au depus în ziua de 4 noiembrie, cu ocazia zilei Forțelor Armate Italiene, o coroană de flori și au înălțat rugăciuni și cântări în cinstea tuturor soldaților italieni, dar și a răposaților minorității italiene din România.

Depunerea coroanei a avut loc la Monumentul Soldaților Italiani, din Cimitirul Eternitatea din Galați. Au participat părintele pr. OFM Conv. Iosif Diac, îndrumătorul spiritual al membrilor RO.AS.IT. din Galați, și fratele OFM Conv. Iosif Bălan.

Signore Dio,

non possiamo sperare per gli altri
più di quanto si desidera per se stessi.

Per questo io ti supplico: non separarmi

dopo la morte

da coloro che ho così teneramente amato sulla
terra.

Fà o Signore, ti supplico
che là dove sono io gli altri si trovino con me,
affinché lassù possa rallegrarmi della loro

presenza,

dato che ne fui così presto privato sulla terra.

Ti imploro Dio sovrano,

affrettati ad accogliere

questi figli dilette nel seno della vita.

Al posto della loro vita terrena così breve,
concedi loro di possedere la felicità eterna.

Sant'Ambrogio

La Chiesa Romano-Catolica menziona tutti i fedeli defunti durante ogni Santa Messa. Tuttavia, durante il mese di novembre, la Chiesa propone a tutti i credenti di pregare di più per chi ci ha preceduto, e li incoraggia a compiere gesti d'amore in memoria dei defunti. Questo mese inizia con la celebrazione di quanti hanno già raggiunto la Gloria celeste, vale a dire il Giorno di Tutti i Santi, quando la Chiesa ci chiama a contemplare e a seguire il modello dei santi. Questa grande festa è poi seguita, il 2 novembre, dal Giorno dei Morti. Allora, la Chiesa ci spinge a riflettere sul mistero della morte, nella luce della speranza portata da Cristo Risorto, per ricordare e pregare per le anime dei defunti. Quest'attenzione speciale è rivolta a quanti si sono addormentati nel sonno eterno durante l'intero mese.

L'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT., che intrattiene uno stretto legame con la Chiesa Romano-Cattolica e con quella Ortodossa Romana, attraverso i suoi membri, ha partecipato e continua a partecipare a tutte le azioni e proposte della Chiesa. In questo modo, seguendo l'esempio della Chiesa, all'inizio di questo mese di novembre, i membri RO.AS.IT. di Galați hanno deposto il 4 novembre, in occasione della Giornata delle Forze Armate Italiane, una corona di fiori e hanno levato preghiere e canti in onore di tutti i soldati italiani e anche dei defunti della minoranza italiana di Romania. La deposizione della corona ha avuto luogo presso il Monumento dei Soldati Italiani, nel Cimitero dell'Eternità di Galați. Hanno partecipato padre pr. OFM Conv. Iosif Diac, guida spirituale dei membri RO.AS.IT. di Galați e fratello OFM Conv. Iosif Bălan.

Maria Luisa Scolari:

La collaborazione con tutte le diverse realtà italiane in questo Paese è molto importante

Dalla data del 24 agosto 2020, l'attività dell'Istituto Italiano di Bucarest è coordinata dalla signora Maria Luisa Scolari. Storico dell'arte, la nuova direttrice ha iniziato la sua carriera diplomatica nell'anno 2008. Nel periodo 2009-2015 ha guidato l'Istituto Italiano di Cultura di Istanbul e dal 2015 al 2018 è stata addetta culturale all'ambasciata Italiana di Pechino. La signora Scolari ha avuto l'amabilità di accordarci un'intervista, in cui ha parlato dell'ospitalità con cui è stata accolta e della sua strategia nella guida dell'IIC, basata sulla continuità e su progetti che richiamino al meglio possibile i giovani. Tutto dev'essere adattato alle condizioni imposte dal periodo di pandemia, ma Maria Luisa Scolari sa come «fare di necessità virtù».

Qual è stato il suo primo pensiero quando ha saputo che sarebbe venuta in Romania?

Non è sempre possibile scegliere il Paese dove si andrà, ci sono dei margini di scelta ma è difficile poter prevedere quale sarà la propria destinazione e bisogna essere disponibili a diverse alternative. La possibilità di venire in Romania mi sembrava interessante sotto diversi aspetti, per la vicinanza del Paese all'Italia, dal punto di vista geografico e culturale e per la condivisione di un comune sentire. Questo mi avrebbe dato la possibilità di operare su un terreno in cui la conoscenza del nostro Paese aveva già radici molto profonde. Il vantaggio di essere vicini, dal punto di vista lavorativo, ha indubbiamente una ricaduta positiva sull'organizzazione e la realizzazione di molte attività. La mobilità fra i due Paesi è molto intensa, tutto questo favorisce il dialogo e l'incontro. Dal punto di vista personale ho pensato che mi sarei sentita subito a casa, diversi amici che sono stati in Romania me ne avevano parlato come di un Paese molto accogliente e ospitale.

Ezio Peraro, il suo predecessore in questa carica, ha portato qui Festitalia, un festival che aveva organizzato a Sofia. Esistono progetti o eventi avviati a Istanbul oppure a Pechino che crede di poter continuare in Romania? Se sì, quali?

Nel mio lavoro non ci si annoia mai, quello che si è imparato in una sede è utile e rappresenta la base di esperienza su cui poter lavorare, ma nessun evento credo possa essere davvero replicabile. Perché cambia il contesto storico-geografico, cambiano i

Din data de 24 august 2020, activitatea Institutului Italian din București este coordonată de doamna Maria Luisa Scolari. Istoric de artă, noua directoare și-a început cariera diplomatică în anul 2008. În perioada 2009-2015 a fost la conducerea Institutului Italian de Cultură din Istanbul, iar din 2015 până în 2018 a fost atașat cultural în cadrul ambasadei Italiei din Beijing. Doamna Scolari a avut amabilitatea de a ne acorda un interviu, în care a vorbit despre ospitalitatea cu care a fost primită și despre strategia sa la conducerea IIC, care se bazează pe continuitate și pe proiecte care să atragă și mai mult publicul tânăr. Totul trebuie adaptat la condițiile speciale impuse de perioada pandemică, dar Maria Luisa Scolari știe cum să facă „din necesitate o virtute”.

Care a fost primul gând când ați aflat că veți veni în România?

Nu este întotdeauna posibil să alegi țara în care vei merge, există marje de opțiuni, dar este dificil de prezis care va fi destinația ta, deci trebuie să fii disponibil pentru diferite alternative. Posibilitatea de a veni în România mi s-a părut interesantă din mai multe privințe, datorită apropierii țării de Italia, din punct de vedere geografic și cultural, dar și pentru că împărtășim un fel de a simți comun. Acest lucru mi-ar fi oferit posibilitatea de a opera pe un teren în care cunoașterea țării noastre avea deja rădăcini foarte adânci. Avantajul de a fi apropiați, din punctul de vedere al muncii mele, are, fără îndoială, un impact pozitiv asupra organizării și implementării multor activități. Mobilitatea între cele două țări este foarte intensă, toate acestea favorizând dialogul și întâlnirea. Din punct de vedere personal, am considerat că mă voi simți imediat acasă: mai mulți prieteni care au fost în România îmi vorbiseră despre ea ca despre o țară foarte primitoare și ospitalieră.

Ezio Peraro, predecesorul dumneavoastră în această funcție, a adus aici Festitalia, un festival pe care îl organizase la Sofia. Există proiecte sau evenimente inițiate la Istanbul sau Beijing pe care credeți că le puteți duce mai departe în România? Dacă da, care sunt acelea?

În munca mea nu te plictisești niciodată, ceea ce ai învățat într-un loc este util și reprezintă experiența de bază pe care să lucrezi în continuare, dar cred că niciun eveniment nu poate fi cu adevărat replicat,

interviu realizat de
Victor Partan

traducere
Olivia Simion

INTERVIEW

OCTOMBRIE • DECEMBRIE

fot. rino

nostri interlocutori, il pubblico, le risorse. A volte quello che si è fatto può diventare un limite, che non ci consente di guardare oltre. Quindi l'esperienza maturata ispirerà la mia programmazione, ci saranno elementi di continuità, ma credo che la situazione locale vada sempre considerata essenziale.

Con chi ha parlato per «fare i compiti a casa», prima di assumere l'incarico a Bucarest?

Mi sono confrontata col il precedente Direttore, il dott. Peraro, e con la dott.ssa Maria Luisa Lapresa, che ha coordinato le attività dell'Istituto per conto dell'Ambasciata nei due anni precedenti, in assenza di un direttore. Il dialogo con loro è stato costante, soprattutto con la dott.ssa Lapresa, che stimo molto e che ringrazio per aver assicurato la continuità dell'azione di promozione culturale. La loro esperienza mi ha permesso di avvicinarmi al Paese con una maggiore consapevolezza.

Nell'ambito di un'intervista accordata a Radio România Actualități, ha dichiarato che uno dei principali obiettivi è quello di attrarre i giovani verso la cultura italiana. Potrebbe dirci quali sono i punti principali della sua strategia in questo senso?

Da una parte le nuove tecnologie di comunicazione sono essenziali, purtroppo lo abbiamo appreso molto bene a causa della pandemia, e forse questo ci tornerà utile. In questo periodo abbiamo avuto in programma, fino al 10 dicembre, una serie di film italiani molto recenti, disponibili online gratuitamente su tutto il territorio della Romania e con sottotitoli in romeno. La proiezione si è potuta seguire da casa, ogni giovedì sera, collegandosi a un link che abbiamo fornito al pubblico attraverso la nostra pagina Facebook. Credo che per raggiungere una platea più ampia e giovane la trasmissione online di film, rappresenti un'importante opportunità. Dall'altra nei contenuti credo sia strategico aprirsi al mondo contemporaneo, al design, alla musica di oggi, ai nuovi scrittori, alle novità artistiche del nostro tempo anche attraverso i social media. Mi piacerebbe poter approfondire i contatti con le Università, raggiungere il pubblico anche lì e

deoarece contextul istorico-geografic se schimbă, interlocutorii noștri, publicul, resursele se schimbă. Uneori ceea ce s-a făcut poate deveni o limită care nu ne permite să privim dincolo de ea. Așadar, experiența acumulată îmi va inspira programul, vor exista elemente de continuitate, dar cred că situația locală trebuie întotdeauna considerată esențială.

Cu cine ați vorbit, pentru „a vă face temele”, înainte de a prelua misiunea de la București?

Am schimbat păreri cu directorul anterior, Domnul Peraro, și cu Doamna Maria Luisa Lapresa, care a coordonat activitățile Institutului în numele Ambasadei în ultimii doi ani, în absența unui director. Dialogul cu ei a fost constant, în special cu Doamna Lapresa, pe care o respect foarte mult și căreia îi mulțumesc pentru asigurarea continuității acțiunilor de promovare culturală. Experiența lor mi-a permis să mă apropiez de România mai bine pusă în temă.

Într-un interviu acordat pentru Radio România Actualități, ați spus că unul dintre principalele obiective este atragerea tinerilor spre cultura italiană. Ne puteți spune care sunt punctele principale ale strategiei pe care o aveți în acest sens?

Pe de o parte, noile tehnologii de comunicare sunt esențiale; din păcate, am învățat asta foarte bine din cauza pandemiei și poate că acest lucru ne va fi de folos. În această perioadă am avut în program, până în 10 decembrie, o serie de filme italiene foarte recente, disponibile online gratuit în toată România și cu subtitrări în limba română. Proiecția a putut fi urmărită de acasă, în fiecare joi seară, prin conectarea la un link pe care l-am oferit publicului pe pagina noastră de Facebook. Cred că pentru a ajunge la un public mai larg și mai tânăr, difuzarea online a filmelor reprezintă o oportunitate importantă. Pe de altă parte, în ceea ce privește conținutul, cred că este strategic să ne deschidem către lumea contemporană, design, muzica de astăzi, noi scriitori, inovațiile artistice ale timpului nostru și prin intermediul rețelelor de socializare. Aș dori să pot stabili relații mai strânse cu universitățile, să ajung și la publicul de acolo și să-i apropiez de Italia pe cei care nu au avut încă ocazia să o cunoască cu adevărat, altfel decât superficial. Există deja relații de cunoaștere reciprocă foarte consolidate între Italia și România și acest lucru reprezintă o bogăție enormă. Cel mai ambițios obiectiv este acela de a ne confrunta cu noi provocări și de a cultiva o relație mai intensă cu noile generații care, la rândul lor, ne pot oferi noi stimulente pentru a crește.

Cât de mult vă îngreunează misiunea această criză sanitară?

Criza din sănătate ne-a obligat să ne regândim complet activitatea, o mare parte dintre proiectele noastre, cum ar fi proiecția de filme și cursurile de limbă, se desfășoară acum exclusiv online. Această situație ne afectează profund viața și, prin urmare, și munca și contactul cu publicul. Din păcate, până la sfârșitul acestei situații critice, nu vom putea reveni la organizarea de evenimente cu oaspeți din Italia și public prezent. Protecția sănătății publice

avvicinare all'Italia chi ancora non ha avuto modo di conoscerla davvero se non superficialmente. Esistono rapporti di conoscenza reciproca fra Italia e Romania già molto consolidati e questo rappresenta una ricchezza enorme; l'obiettivo più ambizioso è di confrontarsi con nuove sfide e coltivare un rapporto più intenso con le nuove generazioni che possono darci a loro volta nuovi stimoli per crescere.

In che misura la crisi sanitaria appesantisce lo svolgimento del suo lavoro?

La crisi sanitaria ci ha costretto a ripensare completamente il nostro lavoro, buona parte delle nostre attività, come la proiezione di film e i corsi di lingua, si svolgono unicamente online. Questa situazione condiziona profondamente le nostre vite e quindi anche il lavoro e il contatto col pubblico. Purtroppo finché l'emergenza non sarà conclusa, non potremo tornare a organizzare eventi con ospiti dall'Italia e pubblico in presenza. La tutela della salute è per noi prioritaria in questo momento. Non escludo comunque che alcune attività a distanza che si svolgono ora non rimangano anche in futuro; certo la condivisione di una esperienza «dal vivo» produce una diversa emozione e non possiamo privarcene, ma peggio di questa terribile esperienza sarebbe sprecarla senza ricavarne qualcosa. Quindi per parte mia cerco di fare di necessità virtù e di vederla anche come una opportunità per diversificare l'offerta culturale attraverso nuovi canali di diffusione.

Lei è una storica dell'arte. Il messaggio di un'opera d'arte può essere deviato se l'osservazione della stessa avviene attraverso un monitor piuttosto che «dal vivo»?

Certamente, il mezzo di comunicazione influisce sul messaggio che viene comunicato e sulla sua percezione. Direi che la fruizione dal vivo è insostituibile e ci permette di cogliere una serie di sfumature che altrimenti forse non potremmo apprezzare davvero. Ma pensiamo anche alle enormi potenzialità che la rete ci offre, alle possibilità di conoscenza che oggi ci sono concesse tramite la rete. Senza l'immagine stampata o in formato elettronico non si potrebbe nemmeno studiare la storia dell'arte, si finirebbe per perdersi in un discorso astratto privo di senso, e peraltro non possiamo pretendere che per studiare un artista si visitino una decina di musei, magari sparsi in tutto il mondo. Finirebbe per favorire solo chi può permetterselo. La stessa cosa vale per la musica: cosa sarebbe la nostra conoscenza della musica senza la possibilità di ascoltarla da casa o mentre ci muoviamo per strada? La fruizione dal vivo ha una sua dimensione sociale e artistica diversa, ma non possiamo limitarci solo a quella.

Ha dichiarato che il festival cinematografico di Bucarest è stato il primo evento culturale cui abbia preso parte fisicamente, dopo un lungo periodo. Come si è sentita?

È stata una bellissima esperienza, anche perché il Festival è stato inaugurato con un film italiano e di questo sono stata molto orgogliosa. Viviamo in un'epoca difficile, i rapporti interpersonali sono limitati, a causa della pandemia, e quindi

este o prioritate pentru noi în acest moment. Cu toate acestea, nu exclud faptul că unele activități la distanță care au loc acum ar putea rămâne și în viitor; cu siguranță împărtășirea unei experiențe „live” produce o emoție diferită și nu ne putem priva de ea, dar mai rău decât această experiență teribilă pe care o trăim acum ar fi să o irosim fără a învăța ceva util din ea. Așadar, atât cât ține de mine, încerc să fac din necesitate o virtute și să o văd și ca pe o oportunitate de a diversifica oferta culturală prin noi canale de diseminare.

Sunteți istoric de artă. Poate fi deturnat mesajul unei opere de artă de faptul că respectiva operă este privită printr-un monitor și nu „pe viu”?

Cu siguranță mijloacele de comunicare afectează mesajul comunicat și percepția acestuia. Aș spune că plăcerea vizionării „pe viu” este de neînlocuit și ne permite să înțelegem o serie de nuanțe pe care altfel poate că nu le-am putea aprecia cu adevărat. Dar să ne gândim și la potențialul enorm pe care ni-l oferă online-ul, la posibilitățile de cunoaștere care astăzi ni se acordă prin intermediul internetului. Fără imaginea tipărită sau în format electronic, nu s-ar putea nici măcar studia istoria artei, am ajunge să ne pierdem într-un discurs abstract lipsit de sens și, în plus, nu ne putem aștepta ca, pentru a studia un artist, să fie nevoie să vizităm o duzină de muzee, probabil răspândite în toată lumea. S-ar ajunge să fie favorizați doar cei care își pot permite asta. Același lucru este valabil și pentru muzică: care ar fi cunoștințele noastre despre muzică fără posibilitatea de a o asculta de acasă sau în timp ce mergem pe stradă? Contactul direct are o dimensiune socială și artistică diferită, dar nu ne putem limita doar la acesta.

Ați mărturisit că festivalul de film de la București a fost primul eveniment cultural la care ați participat fizic, după o lungă perioadă de timp. Cum v-ați simțit?

A fost o experiență minunată, și pentru că Festivalul a fost inaugurat cu un film italian și am fost foarte mândră de acest lucru. Trăim vremuri dificile, relațiile interumane sunt limitate din cauza pandemiei și, prin urmare, trebuie să ne sacrificăm sociabilitatea pentru binele comun. Nu ne-am mai confruntat niciodată cu situații asemănătoare și, deci, suntem profund afectați. În seara aceea am reușit să recuperez o parte din seninătate. Ne vom întoarce la locurile noastre de întâlnire, dacă vom reuși să respectăm regulile și să depășim această criză gravă. În ciuda a tot, sunt încrezătoare.

Minoritatea italiană din România, întemeiată încă de la finalul secolului al XIX-lea, și-a menținut identitatea și prin exprimarea valorilor culturale. Din rândul ei au făcut și fac parte pictori, artiști, scriitori... Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT. are o relație foarte bună cu Institutul Italian de Cultură, dovadă stând numeroasele proiecte realizat în colaborare. În opinia dumneavoastră, cât de importante sunt aceste comunități, din fiecare țară, pentru bogăția culturală italiană per ansamblu?

**SIAMO
DI NUOVO
INSIEME**
100
numărul

INTERVISTA

OCTOMBRIE-DECEMBRIE

dobbiamo sacrificare, per il bene comune, la nostra socialità. Non siamo mai stati posti prima d'ora di fronte a problematiche di questo tipo e quindi ne risentiamo profondamente. Quella sera ho potuto recuperare una parte di serenità. Ritorneremo a frequentare i luoghi di aggregazione, se saremo in grado di rispettare le regole e superare questa grave crisi. Nonostante tutto, sono fiduciosa.

La minoranza italiana di Romania, costituitasi già alla fine del XIX secolo, ha mantenuto la propria identità anche attraverso l'espressione di valori culturali. Ad essa appartengono e sono appartenuti pittori, artisti, scrittori... L'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT. intrattiene un'ottima relazione con l'Istituto Italiano di Cultura, testimoniata dai numerosi progetti realizzati in collaborazione. A suo parere, quanto sono importanti queste comunità, in ciascun paese, per la ricchezza culturale italiana nel suo insieme?

Il patrimonio culturale delle comunità italiane all'estero è molto prezioso, esso rappresenta un punto di riferimento significativo e imprescindibile per la diffusione della conoscenza dell'Italia. La ricchezza di questo patrimonio e il valore che riveste nei rapporti tra i due Paesi è fondamentale. Le comunità italiane all'estero sono un corpo vivo e vivace di persone che, grazie alla loro presenza, alla storia che portano con sé e all'attività che svolgono, contribuiscono a rafforzare i legami fra il nostro Paese e quello di riferimento, sono pertanto una risorsa straordinaria che offre sempre nuove opportunità di collaborazione e conoscenza reciproca.

In che modo la cultura può diventare un ponte di connessione tra la comunità storica e la comunità imprenditoriale?

La cultura non è un'operazione astratta di speculazione intellettuale fine a sé stessa, io non la concepisco così. Anche in passato gli imprenditori più illuminati sono stati grandi mecenati. L'arte ha bisogno dell'impresa perché senza investimenti privati purtroppo non si può pensare a grandi progetti. Io credo che la cultura sia la chiave di volta di un progetto che metta insieme pubblico e privato, che unisca passato e presente. In questo senso attraverso la promozione della cultura italiana, la comunità storica e quella imprenditoriale recente, si incontrano e si riconoscono come parte di una stessa collettività che ha radici comuni e guarda al futuro insieme. La cultura può quindi rappresentare la coesione di queste due anime.

Desidera trasmettere un messaggio ai membri della comunità italiana di Romania?

Vorrei ringraziare quanti già ora mi hanno accolto calorosamente e spero di poter presto incontrare personalmente anche quelli che non ho ancora avuto la possibilità di conoscere. La collaborazione con tutte le diverse realtà italiane in questo Paese è molto importante, la forza della mia comunicazione dipenderà anche dal sostegno che la comunità potrà dare alla valorizzazione delle attività che l'Istituto Italiano di Cultura di Bucarest realizzerà e per questo conto su di voi. Come si dice: l'unione fa la forza!

Patrimoniul cultural al comunităților italiene din străinătate este foarte prețios, reprezintă un punct de referință semnificativ și esențial pentru diseminarea cunoștințelor despre Italia. Bogăția acestui patrimoniu și valoarea pe care o dă relațiilor dintre cele două țări sunt fundamentale. Comunitățile italiene din străinătate sunt un corp viu și vivace de oameni care, datorită prezenței lor, a istoriei pe care o poartă în spate și a activității pe care o desfășoară, contribuie la consolidarea legăturilor dintre țara noastră și cea de referință, sunt, prin urmare, o resursă extraordinară care oferă întotdeauna noi oportunități de colaborare și cunoaștere reciprocă.

Cum poate deveni cultura o punte de legătură între comunitatea istorică și comunitatea oamenilor de afaceri?

Cultura nu este o operațiune abstractă de speculație intelectuală cu un scop în sine, eu nu o percep așa. Chiar și în trecut, cei mai iluminați antreprenori au fost mari mecena. Arta are nevoie de afaceri, deoarece fără investiții private, din păcate, nu ne putem gândi la proiecte mari. Cred despre cultură că este piatra de temelie a unui proiect care aduce laolaltă publicul și privatul, care reunește trecutul și prezentul. În acest sens, prin promovarea culturii italiene, comunitatea istorică și cea de afaceri recentă se întâlnesc și se recunosc ca fiind parte a aceleiași colectivități, care are rădăcini comune și privește împreună spre viitor. Prin urmare, cultura poate reprezenta coeziunea acestor două suflete.

Ați dori să transmiteți un mesaj etnicilor italieni din România?

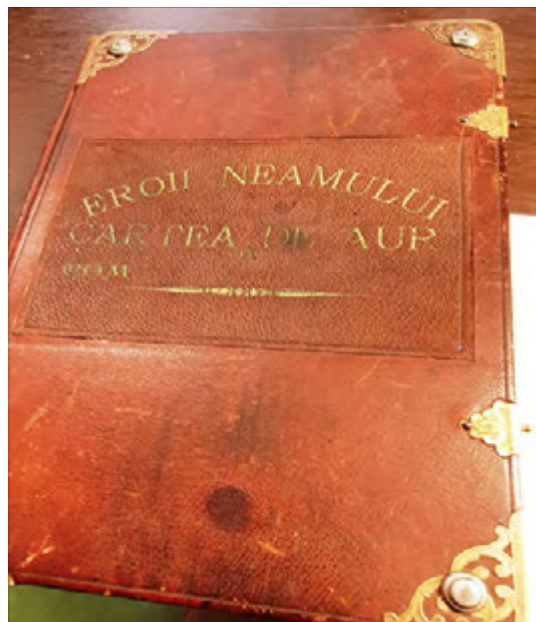
Aș dori să mulțumesc celor care deja m-au primit cu căldură și sper să reușesc în curând să mă întâlnesc personal și cu cei pe care încă nu am avut ocazia să-i cunosc. Colaborarea cu toți italienii din România este foarte importantă, puterea comunicării mele va depinde și de sprijinul pe care comunitatea îl va putea oferi pentru valorificarea activităților pe care Institutul Italian de Cultură din București le va desfășura și pentru asta contez pe dumneavoastră. Cum se spune: în unitate stă puterea!

**Maria Luisa
Scolari:**
Colaborarea cu
toți italienii din
România este
foarte importantă

Ci sono i libri, si sa, ma ci sono anche i «non libri», gli altrettanto importanti documenti o resoconti di „cronache” che raccontano storie che sembrano a volte marginali, ma più spesso fissano eventi che rimangono testimonianza di luoghi, azioni, sentimenti. Esempi classici sono i diari privati, gli appunti di viaggio, i «giornali di bordo» delle navi, che fanno il puntuale resoconto di tutto ciò che accade durante la navigazione.

Există cărți, se știe, dar există și „non-cărți”, documente sau expuneri la fel de importante ale „cronicilor” care spun povești ce uneori par marginale dar, deseori, fixează evenimente care rămân dovezi ale locurilor, acțiunilor, sentimentelor. Exemple clasice sunt jurnalele private, notele de călătorie, „jurnalele de bord” ale navelor, care fac o descriere exactă a tot ceea ce se întâmplă în timpul navigării.

Bene, anche il 5° Simposio di creazione pittorica di Brezoi ha il suo „giornale di bordo”. Si tratta di un quaderno d'epoca, dalla rilegatura importante, destinato in origine a registrare ben altri nomi, ma che alla fine è stato generosamente donato dal sindaco di Brezoi alla pittrice **Angela Tomaselli** perché potesse scrivere in esso il resoconto cronachistico dei Simposi artistici di Brezoi, giunti, appunto, alla quinta edizione, svolta dal 20 al 30 settembre 2020.

Brezoi, 5° Simposio di creazione pittorica

Ei bine, și al 5-lea Simpozion de creație picturală de la Brezoi are „jurnalul de bord” al său. Este un caiet de epocă, frumos legat, destinat inițial să înregistreze multe alte lucruri, dar care, în cele din urmă, a fost donat, cu generozitate, de către primarul din Brezoi, pictoriței **Angela Tomaselli** pentru a putea scrie în el cronicile Simpozioanelor artistice de la Brezoi, ajunse acum la a cincea ediție, ce a avut loc în perioada 20-30 septembrie 2020.

Fiecare participant, pe lângă numele său înregistrat cu rigurozitate în caiet de către „păstrătoarea istoriei”, Angela, a avut posibilitatea să scrie un gând, o dedicație sau, pur și simplu, să facă un mic desen, în amintirea participării sale. Este un adevărat păcat că aceste pagini nu pot fi arătate, pentru că, după cinci ediții, paginile din acest „jurnal” al memoriei au un conținut emoționant.

O idee a atmosferei care a domnit în timpul acestui simpozion poate fi dată de tabloul-memorandum, un fel de „totem” al grupului, care culege contribuția fiecărui participant – niciodată în competiție –, dar într-o manieră jucăușă, prietenoasă, aș spune aproape ca a unor copii în libertate. Și asta se datorează și ospitalității calde cu care am fost tratați la **Pensiunea Terra Nova**, cu gazdele sale **Mihaela** și **Dan**, care au contribuit foarte mult la ambianța prietenoasă, pentru a ne face pe toți să ne simțim un pic copii: chiar dacă unii au trecut de mult de acea vârstă, a copilăriei, rămânând tineri doar în suflet. Iar acest lucru a însemnat foarte mult pentru atmosfera agapelor de la Brezoi.

di
Antonio Rizzo

antonio.rizzo08@gmail.com

traducere
Mariana Voicu

foto
Antonio Rizzo

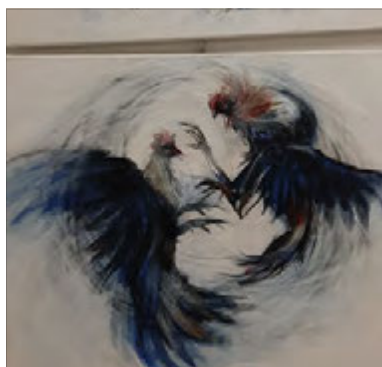
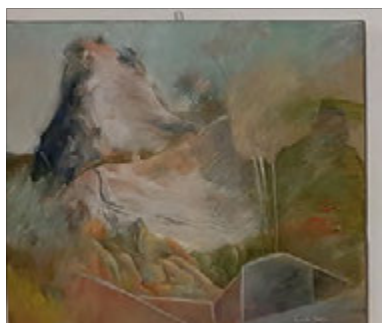
Il gruppo (parziale) dei
partecipanti

Grupul participanților
(parțial)

Dittico di Sanda Butiu

Diptic de Sanda Butiu

Dittico di Valeriu Sepi

Diptic de Valeriu Sepi

Il «totem» goliardico

„Totemul” participanților

Ogni partecipante, oltre al proprio nome rigorosamente registrato nel quaderno dalla «custode storica» Angela, ha potuto scrivere un pensiero, una dedica, o semplicemente un piccolo disegno a ricordo della sua partecipazione. È un vero peccato che non si possano mostrare queste pagine, che dopo cinque edizioni stanno formando un emozionante contenuto a questo «giornale» della memoria.

Un'idea di questo spirito – mai in competizione – espresso dai partecipanti forse può essere

dato dal quadro-memorandum, una specie di «totem» o di vessillo del gruppo, che raccoglie il contributo di ogni partecipante, ma in modo più giocoso, conviviale, direi quasi da ragazzi in libertà, perché la calorosa ospitalità della **Pensione Terra Nova**, con i suoi anfitrioni **Mihaela** e **Dan** contribuisce con la sua amichevole atmosfera a far sentire tutti un po' ragazzi: anche se taluni hanno superato da un pezzo quella giovanile età, rimanendo solo giovani dentro, e in questo l'atmosfera dell'agape di Brezoi contribuisce in modo notevole.

Bene, tutto questo può sembrare poca cosa, ma è il risultato della passione di molti. Partecipano artisti di fama provenienti da tutto il territorio nazionale – naturalmente – insieme ai più giovani, gli artisti di domani: tutti a comporre un caleidoscopio di stili e tecniche, e sotto l'ala di «spiriti del luogo», a cominciare dalla coordinatrice del simposio, la sunnominata «custode spirituale» **Angela Tomaselli**, che guida il simposio grazie all'organizzazione del Comune di Brezoi rappresentato dal sindaco **Robert Shell**. Fondamentale partenariato è stato, come sempre, quello dell'Associazione degli Italiani di Romania (RO.AS.IT.) con l'entusiasmo che caratterizza ormai da cinque edizioni la presidente **Ioana Grosaru** e, infine, dell'Unione degli artisti plastici di Romania – filiale di Vâlcea

Ei bine, toate acestea pot însemna puțin, dar este rezultatul pasiunii multora. Au participat artiști renumiți din toată țara, evident, împreună cu cei mai tineri, artiștii de mâine: toți au alcătuit un caleidoscop de stiluri și tehnici sub aripa „spiritelor locale”, începând cu coordonatoarea simpozionului, „protectoarea spirituală”, **Angela Tomaselli**, cea care conduce simpozionul organizat cu ajutorul Primăriei din Brezoi reprezentată de primarul **Robert Shell**. Parteneriatul fundamental a fost, ca de obicei, cel al Asociației Italianilor din România (RO.AS.IT.), cu entuziasmul care o caracterizează deja de cinci ediții pe **Ioana Grosaru**, președinte al asociației, precum și cel al Uniunii Artiștilor Plastici din România – sucursala Vâlcea (UAP Vâlcea) reprezentată de pictorul și vicepreședintele aceleiași UAP, **Gheorghe Dican**.

Datorită contribuției **Municipalității din Râmnicu Vâlcea**, a fost posibil să încheiem acest al 5-lea simpozion cu o expoziție în care au fost prezentate câteva lucrări ale artiștilor participanți, expoziție care a avut loc pe 30 septembrie la Galeria Cozia din Râmnicu Vâlcea și de la care vă prezentăm o selecție de tablouri, cu adevărat minimă. În ceea ce privește opera picturală în sens strict, trebuie neapărat să subliniem elaborarea unei idei, devenită deja un proiect ce prinde contur, simpozion după simpozion: fiecare pictor participant contribuie cu o lucrare care urmează să fie donată Primăriei din Brezoi; în timp, aceste lucrări vor constitui o adevărată galerie de artă a primăriei, care va reprezenta, împreună cu frumusețea naturală și farmecul peisajului văii, o atracție culturală suplimentară pentru turiști.

Prin urmare, vorbim despre un viitor entuziasmant al acestei aventuri anuale a creativității din Brezoi, pe care sperăm să îl vedem pe deplin realizat cât mai curând posibil.

În finalul acestui articol să mai spunem că participanții, între o lucrare și alta, au avut ocazia să răsfoiască și să citească cele mai recente două numere ale revistei **SIAMO DI NUOVO INSIEME** (al doilea și al treilea trimestru 2020) oferită de RO.AS.IT., și care, cu următoarea apariție, a ajuns la numărul 100 (o ocazie specială); o realizare frumoasă, care

(Uniunea artistilor plastici din Romania – UAP Vâlcea) reprezentată dal pittore e vicepresidente della stessa UAP, Gheorghe Dican.

Con la partecipazione della **Municipalità di Râmnicu Vâlcea**, è stato possibile concludere questo 5° simposio con un'esposizione di alcune opere degli artisti partecipanti, esposizione che si è tenuta il 30 settembre nella Galleria Cozia di Râmnicu Vâlcea, e della quale illustriamo una selezione davvero minima. Sul lavoro pittorico in senso stretto c'è però da sottolineare la costruzione di un'idea che è già un progetto che sta – simposio dopo simposio – prendendo corpo reale. Infatti ogni pittore partecipante contribuisce con un lascito di un'opera da donare al Comune di Brezoi; questi lasciti andranno a costituire nel tempo una vera e propria pinacoteca comunale che rappresenterà, insieme alla naturale bellezza e attrazione del paesaggio della valle, un richiamo anche culturale in più per villeggianti e turisti.

Un futuro esaltante dunque, per questa annuale avventura della creatività in Brezoi, e che ci auguriamo di vedere al più presto compiutamente realizzato.

Infine, i partecipanti, tra un lavoro e l'altro, hanno avuto modo di sfogliare e leggere gli ultimi due numeri della rivista **SIAMO DI NUOVO INSIEME** (secondo e terzo trimestre 2020) offerti dalla RO.AS.IT., e che con la prossima uscita è arrivato al 100° numero (per l'occasione numero speciale); un bel traguardo, che premia anni e anni di lavoro culturale e di aggregazione dell'Associazione degli Italiani di Romania. Lusinghieri sono stati dunque alcuni commenti di chi ha avuto fra le mani la pubblicazione, che è stata definita «elegante», «redazionalmente accurata e ben documentata», tanto nel campo culturale più vario quanto nell'informazione storico-sociale dei nostri tempi, con articoli di notevole interesse che per alcuni hanno rappresentato una scoperta di una parte della storia dei discendenti di italiani ormai stanziati da oltre un secolo in Brezoi, e della loro storia ormai fortemente intrecciata con la cultura della comunità valligiana romena.

Sotto questi auspici, dunque, che cosa aggiungere, se non un grazie a tutti e arrivederci al prossimo simposio artistico?

Gheorghe Dican,

Ioana Grosaru,

Angela Tomaselli,

Valeriu Sepi

recompensează ani și ani de activitate culturală și agregare a Asociației Italianilor din România. Măgulitoare au fost, așadar, câteva comentarii ale celor care au avut în mâinile lor publicația, care a fost definită ca „eleganță”, „editorial corectă și bine documentată”, atât în aspectele culturale variate, cât și în informațiile istorico-sociale din vremurile noastre, cu articole de interes considerabil ce pentru unii au reprezentat o descoperire a unei părți din istoria descendenților italienilor care s-au așezat în Brezoi în urmă cu peste un secol, istorie ce este deja puternic legată de cultura comunității românești din zonă.

Prin urmare, sub aceste auspicii, ce rămâne de adăugat, dacă nu un mare mulțumesc tuturor și să ne vedem la următorul simpozion artistic?

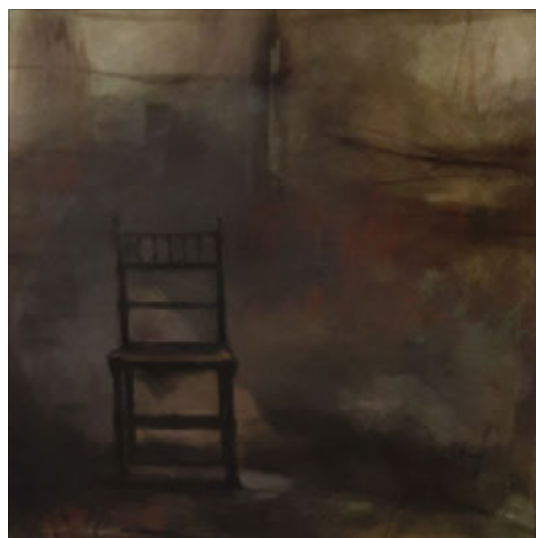

Opera di Horia Cristina

Lucrare de Horia Cristina

Stânga: Opera di Aurelia Sanda

Sinistra: Lucrare de Aurelia Sanda

Brezoi,
al 5-lea Simpozion
de creație picturală

OCTOMBRIE-DECEMBRIE

Biserica romano-catolică din Câmpina

de
Silviu Niță

foto
papalabucurești.ro

Câmpina, orașul copilăriei și adolescenței mele, se află la confluența a două râuri: Prahova la vest și Doftana la est, pe un platou apărat de vânturile iernii de două dealuri: Pițigaia și Muscel. Deși nu sunt născut la Câmpina, mă consider pentru totdeauna câmpinean. Amintesc aici de un alt câmpinean, inginerul Edgar Geller, care a publicat două volume de amintiri despre oraș, locuitori și întâmplări, considerându-se mândru de „cetățenia de câmpinean”.

Orașul se află la intrarea dinspre București a Văii Prahovei și era renumit pentru zăcămintele de petrol, rafinăria de petrol, societățile petroliere dintre cele două războaie mondiale, Astra și

Steaua, fabrica de acid sulfuric, uzina electrică, închisoarea Doftana și, nu în ultimul rând, muzeul Nicolae Grigorescu și Castelul Iulia Hașdeu. Aș mai aminti cartierele de locuințe ale societăților petroliere, denumite de localnici „colonii”, având fiecare câte un ștrand, cu cabine pentru dezechipare, terenuri de tenis și chiar un Club (zis Cazinou) al salariaților societății Steaua. Specific Câmpinei era și faptul că aproape în totalitate locuințele dispuneau de gaz metan (zis gaz de sondă), iar străzile, în afară de cele din centru, care erau acoperite cu asfalt clasic, erau asfaltate printr-o metodă locală, astfel în fiecare vară străzile se stropeau cu petrol, care, în amestec cu praful existent din belșug, în timp, devenea un fel de asfalt

„made in Câmpina”. Doritorii de mișcare puteau face vara turism, iarna ski pe dealul Muscel și patinaj pe lac, înot și tenis la ștranduri, atletism și fotbal pe stadion, box și haltere în cluburile societăților, planorism pe dealul Muscel, motociclism de viteză în oraș și cel de teren pe dealul Muscel.

Vacanțele de vară le petreceam la ștrand sau colindând pe dealurile amintite, dealuri pe care erau livezi de nuci, cireși, pruni, mere și pere pădurețe, tufe de mure și coacăze. Plecam în grupuri de trei-patru copii dimineața și ne întorceam după apusul soarelui. Mama mea, Enrica Mander, căsătorită Niță, era unul din cei șapte copii ai lui Vincenzo Mander, friulan din Solimbergo, provincia Udine, și al Vetuliei Baroli, născută la Roma. Ambii bunici au venit în România în jurul anului 1900 și s-au stabilit la Bacău. La Câmpina am ajuns la vârsta de doi ani cu tatăl meu, Stelian Niță, care lucra ca economist la societatea Steaua. Fiind botezați, eu și fratele meu,

în religia catolică, după religia mamei, am frecventat, până la plecarea din Câmpina, în anul 1962, biserica romano-catolică „Sfântul Anton de Padova”. Biserica era construită între anii 1904 și 1906, prin contribuția majoră a unei personalități a orașului, inginerul Anton Raky, și a fost considerată la timpul respectiv a doua cea mai frumoasă biserică după Catedrala Sfântul Iosif din București. În timpurile actuale, este considerată monument unicat de originalitate și frumusețe. Conform planurilor făcute de inginerul Raky, biserica este în stil romanic, cu pronaos, naos, presbiteriu, casă parohială și un turn cu trei clopote, din care astăzi mai există unul singur. Biserica are zidăria din piatră de Albești, Muscel, ancadramentele ușilor și ale ferestrelor din piatră de Rusciuk, Bulgaria, acoperișul din lemn acoperit cu tablă, cu înălțimea interioară de zece metri. În pronaos se află un vitraliu reprezentând botezul lui Isus Cristos, o cristelniță monumentală din marmură de Carrara și două vase cu apă sfințită. În naos se află trei altare din marmură, unul central unde se oficiază slujbele și două laterale. Altarul central are deasupra trei statui, în stânga pe cea a sfintei Barbara, la mijloc pe cea a sfântului Anton de Padova și în dreapta pe cea a sfântului Iosif. Altarul din stânga are deasupra un tablou în ulei reprezentând răstignirea lui Isus Cristos, iar altarul din dreapta, statuia sfintei Fecioare Maria, ocrotitoarea creștinilor. Pe pereții din stânga și din dreapta sunt paisprezece imagini reprezentând Calea Crucii. Deasupra pronaosului se găsesc balconul unde stau coriștii și orga.

Perioada în care am locuit la Câmpina a coincis cu perioada în care a fost paroh părintele Ioan Dragomirescu (paroh între 1951 și 1977). Pentru noi, copiii, acesta a fost ca un al doilea părinte, ocupându-se de educația noastră creștină. Duminica, după slujbă, ne preda catehismul, în vacanțe organiza excursii cu noi pe Valea Prahovei, iar de sărbătoarea Crăciunului împodobește pomul de Crăciun, pregătea o presepe sub el și cadourile pentru fiecare copil, cadouri care erau simple și utile: mănuși, fulare, ciorapi, fesuri, fructe. Cu părintele Dragomirescu am făcut prima excursie la București, în Cișmigiu și la teatrul Odeon. Pe băieți ne-a învățat să fim minștrânți, lucru cu care mă mândresc ori de câte ori am ocazia.

Port mereu cu mine în suflet amintiri din Câmpina despre locuri și oameni deosebiți și ca absolvent al liceului „Ilie Pintilie”, promoția 1959, și rememorez aceste amintiri cu ocazia întâlnirilor anuale cu colegii, la care participăm, din păcate, din ce în ce mai puțini.

SIAMO
DI NUOVO
INSIEME
100
numărul

OTTOBRE•DICEMBRE

Laurul magic al lui Virgiliu

Aceasta este definiția plantei aromatice, reputată în lumea Mediteranei, pe care o găsim prin dicționare. Însă, deși există acolo și un paragraf „Utilizări și simbolism”, nu ni se spune nimic despre legătura ei cu poetul antic Virgiliu! Însă, vizitatorul iscoditor al orașului Napoli poate afla aici multe alte detalii despre acest subiect.

Columbarul roman care se află chiar alături de Cripta Napolitană a fost dintotdeauna asimilat cu mormântul lui Virgiliu. Cei mai faimoși poeți din toate vremurile veneau aici ca să se reculeagă. Stațiu, care era el însuși napolitan, povestește că mormântul poetului era un loc sfânt. Tocmai de aceea, se ducea și el acolo în pelerinaj.

Pe vremuri, alături de mormânt, se afla un dafin care, după cum spuneau tradițiile scrise și orale, crescuse în mod spontan. După un obicei care a continuat până în secolul al XX-lea, femeile culegeau și mestecau frunzele, considerate miraculoase, după cum indică un epitaf datat 1668. Până și emigranții napolitani, convingși de aceste puteri excepționale ale laurului, cereau să li se trimită frunze, chiar și în America! Cererea devenise atât de insistentă încât bietul arbust nici nu mai reușea să se regenereze!

Laurul a făcut dintotdeauna parte din mitul virgilian: după cum afirmă Dante, mama poetului visase, înainte de a-l naște, că o ramură de dafin, de abia plantată în pământ, atinsese imediat dimensiunile maturității. Laurul are o mulțime de simboluri magico-religioase: este pomul sacru al lui Apollo, căruia sibilele, preotesele zeului antic, îi mestecau frunzele, înainte de a profetiza.

Acest pom, fără fructe, simbolizează și virginitatea. Este, de asemenea, „etern” pentru că nu-și pierde frunzele în timpul iernii. În fine, el reprezintă „lumea subterană” pentru că, după altă legendă antică, amintește regatul Persefonei, fiica Mamei Eterne Demeter. Ca să scape de Apollo, care o urmărea, Dafne a invocat-o pe Demeter, iar aceasta a transformat-o în laur!

Astfel, prin intermediul laurului, Virgiliu sintetizează câteva dintre valorile esențiale ale omenirii: virginitate, eternitate, fecunditate și lumea subterană.

În momentul morții lui Virgiliu, după altă legendă napolitană, laurul magic exista deja lângă mormânt. Însă, după moartea lui Dante, el s-ar fi uscat. Doar că Petrarca ar fi plantat un alt dafin, care ar fi dispărut, la rândul lui, din cauza vizitatorilor care i-au rupt ramurile pentru a le păstra ca amintire. Vandalismul are rădăcini profunde!

Dafinul (*Laurus nobilis*), cunoscut și sub numele de laur, este o specie de plante aromatice din familia *Lauraceae*, arbore sau arbust, care ajunge până la 10-18 m înălțime, originar din zona Mediteranei. Frunzele de dafin sunt folosite pentru aroma lor la prepararea mâncărurilor. De asemenea, au fost folosite în Grecia antică pentru cununile de lauri, de unde și expresia „a se culca pe lauri”. O asemenea cunună de laur era oferită ca premiu la Jocurile Pítice. În plus, tot de la laur derivă și cuvântul bacalaureat (bacă de laur) și cel de laureat (încununat cu lauri); există un premiu cinematografic, Premiul *Laurul de aur*.

de
Adrian Irvin Rozei
Béziers,
octombrie 2020

foto: solubini.net

În realitate, nimic nu-i mai puțin sigur decât locul unde Virgiliu a fost, cu adevărat, îngropat. Virgiliu (15 octombrie 70 î.Hr. – 21 septembrie 19 î.Hr.) a scris el însuși: „MANTUA ME GENUIT, CALABRI RAPUERIT, TENET NUNC PARTHENOPE. CECINI PASCUA, RURA, DUCES.” („Mantua mi-a dat viața, Calabria mi-a luat-o, și acum Napoli îmi veghează corpul. Am cântat pășunile, câmpiile, eroii...”).

Publius Vergilius Maro, care a murit la Brindisi, a cerut să fie incinerat și cenușa lui să fie transportată și depusă la Pozzuoli, în vecinătatea orașului Napoli, unde un sanctuar a fost construit în acest scop. În fiecare an, la data aniversării poetului, ceremonii sacre erau organizate în acest sanctuar. Erau practicate, cu această ocazie, liturghiile sfinte ce invocau eroii. Se presupunea că preotul oficia sub protecția și sfaturile primite de la efigia lui Orfeu. Mormântul lui Virgiliu a devenit astfel, de-a lungul secolelor, o țință de pelerinaj, loc prin care au trecut chiar și Petrarca sau Boccaccio. Se pare că, nemulțumite de aceste obiceiuri păgâne, autoritățile eclesiastice

au decis să construiască biserica Santa Maria di Piedigrotta, încercând să curme astfel pelerinajele și să „creștineze” locul! Însă, mormântul a rămas până astăzi o atracție turistică, marcată de o flacăra instalată pe un trepied roman, la origine dedicat zeului Apolo.

De fapt, „Tomba di Virgilio” este o grotă din epoca romană situată la Napoli, la intrarea unui vechi tunel numit „Grotta vecchia” sau „Cripta Napolitană Piedigrotta”, aflată în cartierul Piedigrotta, situat între Mergellina și Fuorigrotta. După cum indică ghidurile turistice, „este vorba despre o mică structură fără mare interes, cu un mic dom de stânci, situate în partea superioară a Parcului Virgilio”.

După alți cronicari, rămășițele umane ale poetului au fost ascunse, pentru a fi protejate împotriva unui furt, în subteranele faimosului Castel dell'Ovo. Și acest loc are o legătură cu legendele magice legate de istoria poetului. Acestea afirmă că Virgiliu ar fi depus, la temelia castelului, o carafă de sticlă, conținând un „ou magic”. Apoi, carafa a fost închisă într-o colivie metalică, la rândul ei agățată de tavanul subteranului peste care a fost construit, mai apoi, castelul. „Oul” se regăsește la Napoli, precum și în nenumărate alte regiuni sau rituri religioase, ca „simbol al vieții” sau al Universului, mulțumită formei sale perfecte. El conține gălbenușul, galben ca soarele, simbol masculin și albușul, culoarea lunii, simbol feminin. La Napoli, oul este legat și de mitul fondator al orașului: cultul sirenei Parthenope, o divinitate jumătate femeie, jumătate sirenă. Oul făcut de ea ar fi cel de la baza castelului, plasat acolo de Virgiliu! Și desigur că pierderea lui ar atrage nenumărate nenorociri asupra orașului Napoli.

Această tradiție este atât de înrădăcinată în spiritul localnicilor încât, chiar și în secolul al XIV-lea, când castelul a fost distrus de un „tzunami”, regina Ioana I de Anjou a reconstruit, în noul edificiu, o capelă dedicată Madonnei dell'Ovo. Astfel, ea mulțumea și clerul catolic, și populația, care nu dorea să renunțe la „tradițiile ei păgâne”.

Un mic detaliu, legat de istoria acestui loc magic. În fața castelului, construit așa cum îl vedem azi de către normanzi în secolul al XII-lea, se întindea, pe vremea faimosului general roman Lucullus, cel renumit pentru banchetele ce i-au dus faima de fin gastronom până în zilele noastre, o imensă grădină, unde acesta aclimatizase nenumărate plante și arbori fructiferi, de care se servea pentru realizarea bucatelor sale sofisticate. Printre ei, primii cireși acizi, probabil vișini, importați din Cerasunte, un oraș de pe malurile lui Pontus Euxinus, azi Marea Neagră.

Puțin contează locul exact unde este înmormântat Virgiliu dacă, așa cum menționează o placă de marmură la Napoli: „Că mormântul a fost deschis, că urna a fost spartă... ce importanță are? Acest loc va fi celebru pentru veșnicie prin numele poetului!”

Și iată că municipalitatea din Napoli a ținut să immortalizeze această afirmație, în 2012, cu ocazia celei de-a 2082-a aniversări a poetului latin. Astfel, de-a lungul drumului de acces la „Tomba di Virgilio” au fost plantați arbori și arbuști menționați în opera poetului latin, care au fost numiți „arborii poeziei”. Printre ei, „Cornus mas” („Corniolo maschio” sau „Cornul european”) care, după spusele lui Virgiliu, în Eneida, ar fi servit la construcția Calului troian! Precum și, bineînțeles, nenumărați lauri, plantă endemică în sudul Europei!

foto: arhivă personală a autorului

Intrarea în Cripta Napolitană

foto: wikipedia.org

În 1878, Vasile Alecsandri a câștigat concursul de poezie „pan-latină”, organizat la Montpellier, cu celebra *Odă ginții latine*. Pe atunci, mișcarea Felibri, inițiată de Frédéric Mistral, din care făceau parte și Joseph Roumanille, Quintana, Gabriel Azaïs, Bonaparte-Wyse, precum și alți poeți renumiți, era în permanent contact cu regina-poetă a României, Carmen Sylva. Legăturile erau atât de strânse, încât ea a fost poreclită „La Reine des Félibres”. Cu ocazia sărbătoririlor ocazionate de succesul poetului român, „La Reine des Félibres” a fost și ea invitată în Franța. Cum însă nu avea posibilitatea de a se deplasa, Carmen Sylva a trimis o scrisoare de mulțumire pentru invitație. Scrisoarea era însoțită de o ramură de dafin, culeasă de pe „Tomba di Virgilio” din Napoli. Scrisoarea poate fi văzută și astăzi, la Société Archéologique, Scientifique et Littéraire de Béziers. După 142 ani! Un început de eternitate.

SUNTEM DIN NOU ÎMPREUNĂ DE 100 DE NUMERE

Se obișnuște ca cifrele rotunde să nu treacă neobservate. Vom profita și noi de această unică ocazie pentru a-i „dedica” revistei **SIAMO DI NUOVO INSIEME**, ajunsă la numărul 100, aprecierile sau, pur și simplu, câte un scurt mesaj primit de la colaboratorii și cititorii noștri fideli sau ocazionali. Este momentul și pentru a face o evaluare retrospectivă a activității desfășurate de toți cei care s-au ocupat sau se ocupă acum de apariția ei. Iar pentru asta, părerile dumneavoastră, cei ce ne cunoașteți, contează foarte mult și, din acest motiv, le vom posta în paginile special realizate pentru această aniversare. Acestea sunt importante pentru noi pentru că ne ajută și ne încurajază să continuăm munca specială pe care colectivul de redacție, împreună cu colaboratorii ei permanenți, dar și ocazionali, o realizează. Încă de la apariție, în urmă cu peste 13 ani, revista **SIAMO DI NUOVO INSIEME** a dorit să fie purtătoarea de slovă scrisă a Asociației Italienilor din România – RO.AS.IT.! De fapt, ea reprezintă legătura comunității italiene, căreia în primul rând i se adresează, cu tot ce înseamnă existența ei: cu trecutul, prezentul și viitorul. Revista a oferit permanent membrilor ei ocazia de a-și publica poveștile și istoriile de viață care vor rămâne, astfel, imortalizate în paginile ei. Ea trebuie să fie oglinda și, în același timp, suportul continuității și nepieirii istoricei comunități italiene formate pe teritoriul României cu mai bine de 100 de ani în urmă.

Normalmente le cifre tonde non passano inosservate. Approfitteremo anche noi di quest'occasione unica per «dedicare» alla rivista **SIAMO DI NUOVO INSIEME**, giunta al numero 100, gli elogi o semplicemente i brevi messaggi ricevuti dai nostri collaboratori e lettori, fedeli o occasionali. È il momento per compiere una valutazione retrospectiva dell'attività svolta da chi si sia occupato o continui a occuparsi della sua pubblicazione. Perciò i vostri pareri, quelli di chi ci conosce, contano moltissimo e per questo motivo li pubblicheremo sulle pagine realizzate apposta per questo anniversario. Per noi sono importanti perché ci aiutano e ci incoraggiano a portare avanti lo speciale lavoro che il collettivo di redazione, insieme ai suoi collaboratori, permanenti e occasionali, svolge. Fin dalla sua apparizione, 13 anni fa, la rivista **SIAMO DI NUOVO INSIEME** ha voluto farsi portatrice della parola scritta dell'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT.! In realtà, rappresenta il legame della comunità italiana, cui innanzitutto si rivolge, con tutto ciò che riguarda sua esistenza: con il passato, il presente e il futuro. La rivista ha sempre offerto ai suoi membri l'occasione di pubblicare racconti e storie sulle loro vite, che rimarranno così immortalate nelle sue pagine. Questa dev'essere specchio e allo stesso tempo supporto di continuità e immortalità storica della comunità italiana, formata sul territorio della Romania più di 100 anni fa.

Ioana
Grosaru

Silvia
Garmacea

Mihaela
Profiriu
Mateescu

„100” este deja un început de eternitate! Urez revistei **SIAMO DI NUOVO INSIEME** o viață tot atât de lungă ca și cea a Columnei lui Traian!

Adrian Irvin
Rozci

«100» è già l'inizio di un'eternità! Auguro alla rivista **SIAMO DI NUOVO INSIEME** una vita lunga come quella della Colonna Traiana!

traducere de
Clara Mitola
și
Olivia Simion

Dorese revistei și întregului colectiv redacțional să continue așa și pe mai departe! Felicitări pentru ceea ce faceți!

Auguro alla rivista e all'intero collettivo di redazione di continuare così anche in futuro! Complimenti per tutto quello che fate!

La mulți, mulți ani îți doresc, revistă, la fel de frumoasă, elegantă și, mai ales, interesantă! Rămâi mereu așteptată de cei care te știu și te apreciază!

Tanti e tanti auguri, rivista, così bella, elegante e soprattutto interessante! Che tu possa rimanere sempre attesa da chi ti conosce e ti apprezza!

SIAMO DI NUOVO INSIEME, editată de RO.AS.IT. a ajuns la numărul 100! În timpul scurs de la apariția primului număr a adunat între paginile ei subiecte culturale, istorice, povești reale de viață, informații de actualitate, a oglindit actualitatea socio-culturală a Italiei, dar mai ales a fost exponentul comunității istorice a italienilor din România.

Dr. Rodica
Mixich

La rivista **SIAMO DI NUOVO INSIEME**, edita dalla RO.AS.IT., è arrivata al numero 100! Dall'apparizione del suo primo numero ha accolto nelle sue pagine argomenti culturali, storici, racconti di vita vissuta, informazioni d'attualità, ha rispecchiato l'attualità socioculturale dell'Italia, ma soprattutto è stata l'esponente della comunità storica degli italiani di Romania.

Aș putea să fac un joc de cuvinte. Să scriu acum, la aniversarea numărului 99-100, că publicația **SIAMO DI NUOVO INSIEME** este o revistă de nota 100. Dar o să trec peste cuvinte, alegând să vă spun de ce nu putem da o notă, fie ea și maximală, acestei tipărituri cu un loc special în inimile erenicilor italieni din România. Dacă aș da o notă numerelor revistei, cu siguranță aceasta ar fi calificativul „cel mai bun”. Dar asta ar însemna să tragem linie, să punem punct, să aplaudăm și să mergem mai departe. Însă **SIAMO DI NUOVO INSIEME** are acum doar 100 de numere, dar multe alte sute în față! În loc să îi notez pentru tot ce ne-au oferit în aceste numere cu pasiune și hotărâre, trebuie astăzi să îmi ridic simbolic pălăria în fața colectivului de redacție. Să le mulțumesc că există și să le doresc să ne revedem cu bine la aniversarea numărului 200.

Orlanda
Solari

Potrei fare un gioco di parole. Scrivere adesso, nell'anniversario del numero 99-100, che **SIAMO DI NUOVO INSIEME** è una rivista da voto 100. Ma lascio stare le parole, scegliendo di dirvi perché non possiamo dare un voto, fosse pure il più alto, a questa pubblicazione che occupa un posto speciale nel cuore della minoranza italiana di Romania. Se dovessi dare una valutazione ai numeri della rivista, di certo sarebbe «ottimo». Ma questo vorrebbe dire trarre le somme, porre un punto, applaudire e andare avanti. Invece, **SIAMO DI NUOVO INSIEME** ora ha soltanto 100 numeri, e ancora altre centinaia di fronte a sé! Piuttosto che valutare tutto ciò che ci ha offerto in questi numeri, con passione e decisione, oggi dovrò proprio levare simbolicamente il cappello in onore del collettivo di redazione. Ringraziarlo di esistere e augurargli di rivederci felicemente per l'anniversario del numero 200.

Per il numero 100...
Cento auguri...
Cento abbracci...
Cento parole di speranza...
Cento grazie per tenere unito il gruppo RO.AS.IT.
Per tutto questo non ci sono frontiere e nel momento attuale dobbiamo essere ancora più uniti che mai.
Manteniamo vive le nostre radici, perché è da loro che l'albero della vita prende forza e ci accomuna tutti sotto lo stesso cielo. Avremo tempi migliori, saremo liberi di incontrarci e condividere bei momenti. Dall'Italia un saluto a tutti voi, amici piccoli e grandi.

Nonna Alba
(Piera Alba Merlo)

Pentru numărul 100...
O sută de urări de bine...
O sută de îmbrățișări...
O sută de cuvinte de speranță...
O sută de mulțumiri pentru menținerea grupului RO.AS.IT. unit.
Pentru toate acestea nu există granițe și în momentele pe care le trăim acum trebuie să fim chiar mai uniți ca niciodată. Să ne păstrăm rădăcinile vii, pentru că din ele pomul vieții își ia puterea să ne unească pe toți sub același cer. Vom avea momente mai bune, vom fi liberi să ne întâlnim și să împărtășim momente frumoase. Salutări din Italia tuturor, prieteni mici și mari.

SUNTEM DIN NOU ÎMPREUNĂ DE 100 DE NUMERE

SIAMO DI NUOVO INSIEME – la numărul 100 – este mai mult decât o revistă de înaltă ținută cultural-artistică, ea reprezintă o comunitate care, deși puternic dispersată în timp și spațiu, continuă să trăiască printr-o tainică și trăinică legătură de limbă, cultură, afinitate spirituală și temperament. Într-o Europă zdruncinată de probleme majore, cele două popoare ce provin din vechea Roma, având la bază eleganta limbă latină, reușesc să își mențină legăturile tradiționale, să coopereze, să se ajute și să meargă pe un drum comun. Sperăm să fim alături și pe mai departe, surori provenite din trunchiul falnic al romanității. La această ocazie aniversară urez tuturor colaboratorilor și cititorilor revistei zile senine, bucurii, sănătate și prosperitate și sper să avem împreună un parcurs cât mai lung. La mulți ani și multe numere!

Prof. em.
Coleta
De Sabata

SIAMO DI NUOVO INSIEME – al numero 100 – è più di una rivista dallo spiccato carattere culturale e artistico, rappresenta una comunità che, sebbene assai sparpagliata nel tempo e nello spazio, continua a vivere grazie all'intimità e duraturo legame con la lingua, la cultura, le affinità spirituali e temperamentali. Dentro un'Europa scossa da gravi problemi, i due popoli provenienti dall'antica Roma, le cui radici affondano nella lingua latina, riescono a mantenere vivi i loro legami tradizionali, a cooperare, ad aiutarsi e ad andare avanti sul cammino comune. Speriamo di rimanere insieme anche in futuro, fratelli provenienti dal grandioso ceppo della romanità. In occasione di quest'anniversario, auguro a tutti i collaboratori e ai lettori della rivista, giorni sereni, gioia e prosperità e spero condivideremo un cammino quanto più lungo. Auguri e molti altri numeri!

La vostra rivista è un insieme di racconti, studi, testimonianze, impegno, orgoglio: pagine in cui la Storia viene raccontata attraverso le storie di persone comuni ma straordinarie, attraverso il legame di due popoli lontani ma uniti da valori forti.

Tantissimi auguri per il numero 100! Ad maiora!

Coro Folk
Rio di
Roccavivi

Revista voastră este un set de povești, studii, mărturii, angajament, mândrie:

pagini în care istoria este spusă prin poveștile oamenilor obișnuiți, dar extraordinari, prin legătura a două popoare îndepărtate, dar unite de valori puternice.

Cele mai bune urări pentru numărul 100! Ad maiora!

Cu prilejul apariției numărului 100 al revistei **SIAMO DI NUOVO INSIEME**, sub egida Asociației Italienilor din România, urez viață lungă viitoarelor numere, pentru a bucura în continuare cititorii de pretutindeni. Felicit realizatorii acestei publicații de suflet și de prietenie, urând tuturor un călduros „La Mulți Ani!”

Prof. Maria
Margareta
Labiș

In occasione dell'apparizione del numero 100 della rivista **SIAMO DI NUOVO INSIEME**, sotto

l'egida dell'Associazione degli Italiani di Romania, auguro lunga vita ai futuri numeri, per continuare a rendere felici i lettori di tutto il mondo. I miei complimenti ai realizzatori di questa pubblicazione di spirito e amicizia, augurando a tutti calorosi «Auguri!»

Felicit în numele asociației Spazio Mediazione e Intercultura echipa doamnei Grosaru cu ocazia celui de-al 100-lea număr al **SIAMO DI NUOVO INSIEME** și vă urăm tuturor ca paginile revistei să poată descrie mereu o mulțime de activități și evenimente pentru grupul RO.AS.IT., colaboratorii voștri locali și de peste hotare, dar mai ales pentru întreaga societate civilă.

Porgo i miei complimenti a nome dell'associazione Spazio Mediazione e Intercultura alla

squadra della signora Grosaru, in occasione del centesimo numero di **SIAMO DI NUOVO INSIEME** e auguriamo a tutti che le pagine della rivista possano sempre descrivere un gran numero di attività ed eventi per il gruppo RO.AS.IT., per i vostri collaboratori locali e stranieri, e soprattutto per l'intera società civile.

Președinte
Alexandra
Lupea
Cavallotto

Pe parcursul a o sută de apariții, revista noastră de cultură româno-italiană a dobândit, număr de număr, o aleasă ținută intelectuală, fapt apreciat nu doar de cititorii autohtoni, cât și de cei din Italia. Contactul cu o civilizație deosebită, contemplarea unor peisaje pitorești și a multor comori de patrimoniu universal incită la reflecții și comparații ce se configurează într-o anumită concepție despre lume, constituie un eficient mijloc de educație, difuzează idei sociale și politice progresiste, redată într-un ales limbaj stilistic. Este ceea ce reușesc să facă din revistă realizatorii: o adevărată operă jurnalistică și o reală călătorie literară în „Țara Frumuseții”! Felicitări și succese sporite în continuare!

Doina-Amabile
și Ionel
Gheorghiu

Durante le sue cento apparizioni, la nostra rivista di cultura romeno-italiana ha dato prova, numero dopo numero, di una tenuta intellettuale particolare, fatto apprezzato non solo dai lettori autoctoni, ma anche da quelli italiani. Il contatto con una civiltà straordinaria, la contemplazione di paesaggi pittoreschi e di molti tesori appartenenti al patrimonio universale invita a riflessioni e confronti che prendono forma in una determinata concezione del mondo, costituiscono un mezzo di educazione, diffondono idee sociali e politiche progressiste, restituite in uno stile elegante. È ciò che i realizzatori della rivista riescono a fare: una vera opera giornalistica e un reale viaggio letterario nel «Bel Paese»! Complimenti e ancora più successo futuro!

SIAMO DI NUOVO INSIEME. Da! Acesta este sentimentul cu care rămâi după ce parcurgi paginile elegante ale revistei RO.AS.IT. De regăsire. De adeziune. De apartenență la această

familie italiană, cu istoria, cultura și tradițiile ei. La mulți și rodnici ani!

Anca
Filoteanu

SIAMO DI NUOVO INSIEME.

Sì! È questo il sentimento con cui rimani dopo aver scorso le eleganti pagine della rivista RO.AS.IT. D'adesione. D'appartenenza a questa famiglia italiana, con la sua storia, cultura e con le sue tradizioni. Tanti auguri di prosperità!

Cu ocazia jubileului, urăm revistei noastre de suflet **SIAMO DI NUOVO INSIEME**: „Ad multos annos!” și „Felicissimo anniversario!”. Mulțumim totodată colectivului director al revistei și redactorilor pentru frumoasele articole care aduc lumină și speranță în inimile etnicilor italieni care au ales să muncească și să trăiască în armonie cu populația majoritară. La mulți ani!

Salvatore
Vals,
RO.AS.IT.
Tulcea

In occasione del giubileo, auguriamo alla nostra rivista preferita **SIAMO DI NUOVO INSIEME**: «Ad multos annos!» e «Felicissimo anniversario!» Allo stesso tempo ringraziamo il collettivo che dirige la rivista e i redattori per i bellissimi articoli che portano luce e speranza nei cuori dei membri della minoranza italiana, che hanno scelto di lavorare e di vivere in armonia con la popolazione maggioritaria. Buon compleanno!

SIAMO DI NUOVO INSIEME a pornit peste ani pe un drum frumos: de prezentare a etniei italiene, de cunoaștere a patriei mamă din Peninsulă, de îmbogățire a conținutului și a aspectului grafic. Pornind cu curaj spre viitor, să-i urăm viață lungă!

Modesto Gino
Ferrarini –
președinte de
onoare al
RO.AS.IT.

SIAMO DI NUOVO INSIEME si è mossa negli anni seguendo un bel percorso: di presentazione dell'etnia italiana, di conoscenza della madre patria della Penisola, di arricchimento contenutistico e grafico. Procedendo con coraggio verso il futuro, le auguriamo una lunga vita!

Aristocrații pietrei

Carol Zani, antreprenorul, era maestru constructor, poza ni-l înfățișează ca un om hotărât cu o privire pătrunzătoare, chipul lui răspândește dârzenie, rezistență, putere și încredere, pe fața lui se citește toată forța omului de acțiune. Omul acesta era născut să fie conducător.

Vincenzo Puschiasis era sculptor, figura lui este cea a unui aristocrat, însoțit de o pipă din care sorbea cu sete în căutarea formelor ideale, ochii sunt ai unui visător ce privea dincolo de contururile lumii reale. Avea un chip frumos și melancolic care radia sobrietate și sensibilitate. Dar ce impresionează din această poză este mâna în care-și ține pipa, pare disproporționată față de restul corpului, mână de cioplitor, ca un ciocan. Bătrânul italian, bunicul meu, zidar și pietrar, Iacob Pezamosca, spunea că scula este prelungirea mâinii pietrarului și că adevăratul pietrar are „ochiul în palmă”. Din aceste mâini bătătorite și crăpate s-au născut acele construcții fără egal. Privesc spre mâinile mele pe care le găsesc mici, care obosesc repede și sunt uluit de imaginile uriașelor fațade de piatră îmblânzite de efortul imens al acelor oameni. Cum va fi fost viața lor? Știu foarte puține lucruri despre ei. Vor fi fost siliți de sărăcie să părăsească însorita Italie pentru a se stabili pe pământ străin? Vor fi fost chinuiți de ceasurile de îndoială, de căutări și nesiguranță? Cum ajungeau la liniștea interioară care să le arate mereu drumul cel bun? Pentru opera lor trebuia timp și perseverență. „N-ai voie să te grăbești!”, le spunea Rodin prietenilor din jurul lui. Pentru arta lor au vegheat, au trudit și au suferit.

Carol Zani

Aveam în față două fotografii alăturate pe o pagină, din care mă priveau doi bărbați maturi. Cine erau acești bărbați? Până nu demult nu știam aproape nimic despre ei. Cei care i-au cunoscut, i-au alăturat pe aceeași pagină, viața reală i-a alăturat într-un efort creativ: un antreprenor și un artist. Cei din poză sunt doi „pietrari” italieni, asociați pe pământ străin, care au trudit și au cioplit piatra, un material nobil și peren, pentru a înălța edificii care să înfrunte secolele.

Înainte de a fi tehnică, arhitectura este o filosofie, iar sculptura este arta care dă mai mult decât verbul și imaginea. Arta lor s-a clădit pe experiența țării din care veneau, urmașă a singurului imperiu care a dăinuit peste o mie de ani. Visul lor era ca peste tot unde primeau comenzi, să lase edificii mari, trainice și frumoase, care să înfrunte veșnicia. Porneau mereu să construiască precum niște ucenici, ca niște smeriți debutanți, absorbiți în întregime de meseria lor, uitând de lipsurile zilnice, de spaima morții premature,

de
Dr. ing. Mihai
Niculiță Pezamosca

foto
arhiva personală a
autorului

Stânga: Basoreliefuluri,
Liceul Petru Rareș,
Piatra Neamț

Dreapta: Liceul
Forestier, Piatra Neamț

OCTOMBRIE-DECEMBRIE

Vincenzo Puschiasis

pe care o putea aduce pulberea de piatră care se depunea pe mâini, pe față și în plămâni.

Au zidit mereu cu dorul de patria lor în suflet și cu recunoștință și devotament pentru patria care i-a adoptat. Au lucrat neînterupt, lăsând peste tot unde au fost chemați semnele măiestriei lor. Opera lor n-a putut fi contestată, chiar dacă

Clădirea BNR, acum
Muzeul Cucuteni, Piatra
Neamț

Muzeul de Artă, Piatra
Neamț

OTTOBRE-DICEMBRE

ei au fost umiliți și sărăciți de o stăpânire străină spiritualității românești. Opera lor nu avea nevoie de recunoașterea acestor oameni inculți și brutali, opera lor s-a impus ca o realitate ce trebuia luată în seamă. Nimic din ce au făcut ei nu se repetă, sunt edificii unicate, dar sunt unite de o caracteristică pe care o au în comun: frumusețea. În tot ce au construit au ocolit meșteșugul confortabil, lesniciosul, ieftinul și au construit trainic și estetic. Nimic nu este întâmplător, șovăielnic sau imprecis în lucrările lor. Nicio linie, nicio intersecție, niciun detaliu nu sunt lăsate la voia întâmplării. Oamenii aceștia au fost nopți întregi ocoliți de somn, săpați de griji, cum săpau ei cu dalta în piatra dură.

Operele lor sunt frumoase pentru că sunt desăvârșite. Ele domină autoritar spațiul din jurul lor. Aceste obiecte de artă creează un cerc de singurătate în jurul lor, nu au nevoie să pretindă sau să spere la nimic din afară pentru a fi percepute. Probabil vorbeau puțin cei doi italieni. În locul lor, însă, ne vorbesc pietrele împlânzite de dalta lor și înnobilate de măiestria lor artistică. Sunt convins că munca acestor oameni nu cunoștea întrerupere, nu și-au permis niciodată concedii sau voiaje. Nimic nu lipsește clădirilor executate de ei. Stai în fața lor ca în fața unui lucru încheiat, care nu mai îngăduie nicio întregire. Realizările lor pe meleagurile noastre au dus la despărțirea durabilului de vremelnic. În ce-l privește pe sculptorul Puschiasis, nu știu dacă munca neconținută care-i străbătea meșteșugul său i-a permis să-și admire el însuși realizările. Lucra cum lucrează natura, fără să obosească. Acesta a fost destinul lui de artist.

Sunt convins că n-a acceptat compromisuri, n-a acceptat modificări ale proiectelor care să fie potrivnice convingerilor sale. Într-o fotografie ne apare casa închiriată de artist să-i fie atelier, o casă sărăcăcioasă, acoperită cu carton asfaltat, cu o prispă la nivelul terenului, pe care stăteau rânduie mai multe ciocane de diverse mărimi, așteptându-și rândul să fie puse la treabă de mâinile sculptorului. Interiorul trebuie să fi fost ca al unei chilii, pustiu și sărac, plin de praf, de scule și de modele.

În altă fotografie, ne apare cariera din care scoteau blocurile de piatră sub supravegherea sculptorului. Un loc neospitalier care nu oferea vizitatorului nicio destindere. Un loc destinat muncii grele, care te silește să privești de parcă ai fi fost nevoit să muncești tu însuși și să recunoști cât de neputincios și nedeprins ești cu acest efort. Măreția construcțiilor pe care le-au înălțat i-au depășit pe autorii lor. Operele lor nu mai țin de niciun timp și de niciun nume, au devenit de sine stătătoare. Le dorim să nu se spulbere lovite de împrejurări vitrege și să dăinuie veșnic. Sperăm ca de acum numele acestor aristocrați ai pietrei să nu mai fie trecut sub tăcere și să însoțească în veșnicie operele lor.

Acest modest eseu aș dori să fie un omagiu adus constructorilor italieni Carol Zani și Vincenzo Puschiasis, realizatorii unor edificii fără egal în județul Neamț.

Amintiri istorice despre imigrația italiană în Banat

Deși Timișoara, capitala Banatului românesc, este un oraș puternic marcat de arhitectura vieneză, cu splendide palate în cel mai pur stil „Secession” (cunoscut pe alte meleaguri sub numele de „Jugendstil” sau „Art Nouveau”), puțină lume știe că în centrul său cultural, ce se dezvoltă în jurul unei splendide piețe în care stilurile arhitecturale diverse se completează unul pe altul, se află un uriaș palat, copie la scară mărită a Palatului Strozzi din Florența, palat considerat drept prototipul arhitectural perfect al artei renascentiste: este vorba de Palatul Dicasterial, astăzi sediul Palatului de Justiție.

Sebbene Timișoara, capitale del Banato romeno, sia una citta profondamente marcata dall'architettura viennese, con splendidi palazzi nel più puro stile «Secessionista» (in altri luoghi, conosciuto con i nomi di «Jugendstil» o «Art Nouveau»), pochi sanno che il suo centro culturale, che si sviluppa intorno a una splendida piazza, in cui diversi stili architettonici si completano l'un l'altro, risieda un enorme palazzo, copia ingrandita del Palazzo Strozzi di Firenze, considerato a buona ragione il prototipo architettonico perfetto dell'arte rinascimentale: si tratta del Palazzo Dicasteriale, oggi sede del Palazzo di Giustizia.

Palatul Dicasterial este o clădire enormă, cu trei curți interioare, cu șase intrări monumentale, are în total patru niveluri, o fațadă sobră terminată cu o elegantă cornișă, iar la ferestre se află coloane arcuite elegant care se încheie, la rândul lor, cu capiteli cu niște blazoane. Acest fronton sobru este identic cu cel al Palatului Strozzi din minunata Toscană italiană. Despre ferestrele Dicasterialului se spune că ar fi 365 la număr (pe care, mărturisesc cu jenă, nu am avut răbdarea să le număr), iar despre pivnițele sale că ar fi pe măsura obiceiurilor din epocile vechi, adică ar fi cam sinistre. Jur împrejurul acestui monument impresionant de artă de sorginte italiană se deschide o zonă puternic marcată de „Secessionul vienez”, dar și de elemente ale celorlalte stiluri care au înflorit în Europa, de la rococo la baroc.

Italianii au ajuns pe aceste meleaguri imediat după anul 1300, atunci când regele Carol Robert de Anjou, având mari dificultăți cu magnații unguri care nu voiau să îl recunoască drept stăpân, și-a mutat pentru 8 ani capitala de la Buda la Timișoara, unde se găsea o cetate – probabil

Il Palazzo Dicasteriale è un'enorme struttura con tre cortili interni, sei ingressi monumentali e quattro livelli, una facciata sobria che si conclude in un elegante cornicione, e le finestre decorate da raffinate colonne ad arco che, a loro volta, terminano in capitelli simili a blasoni. Questo frontone sobrio è identico a quello di Palazzo Strozzi, nella meravigliosa Toscana italiana. Delle finestre del Dicasteriale si dice siano 365 di numero (che, riconosco con vergogna, non ho avuto la pazienza di contare), e dei suoi sotterranei che sarebbero all'altezza delle abitudini delle epoche passate, vale a dire alquanto inquietanti. Tutt'intorno a questo impressionante monumento artistico d'origine italiana si apre una zona profondamente caratterizzata dal «Secessionismo viennese» ma anche da elementi provenienti dagli altri stili sbocciati in Europa, dal rococò e dal barocco.

Gli italiani sono arrivati in questa regione subito dopo l'anno 1300, quando Re Carlo Roberto d'Angiò, in difficoltà a causa dei magnati ungheresi che non volevano riconoscerne l'autorità, ha spostato la capitale da Buda a Timișoara,

de

Prof. univ. em.
Coleta De Sabata

traduzione

Clara Mitola

Carol Robert de Anjou,
pagină din *Chronica
Hungarorum*, 1488

Carlo Roberto d'Angiò re
d'Ungheria, pagina dalla
Chronica Hungarorum,
1488

de pământ – care nu corespundea, evident, unei curți regale. Trebuie să amintim că regele Carol Robert de Anjou sosise în această parte a Europei dintr-o zonă aflată în efervescentă dezvoltare culturală (din sudul Italiei) așa încât imediat a cerut să îi fie construită o cetate care să corespundă gustului din Peninsula Italiană la începutul secolului al XIV-lea. Regele a sosit aici alături de curtea sa, cu armata de care dispunea, cu cavaleri, cu medici, preoți și oameni de cultură, cavaleri obișnuiți cu luxul și cu eleganța, cu artiști, cu meseriași și negustori ce întovărașeau marile armate ale vremii. Fastul, eleganța, luxul făceau parte integrantă din lumea cavalească a acelui secol în care începuse să înflorească Renașterea, o epocă fără egal în istoria „modernă” a Europei din mileniul trecut.

Toate aceste elemente cereau importante sume de bani, iar banii aparțineau băncilor, adică marilor familii care știau cum se tranzacționează aurul și argintul. Cei mai importanți bancheri erau italienii din Florența și din Siena care aveau grijă ca personalităților importante să nu le lipsească nimic atunci când era vorba de lux, trai îmbelșugat și satisfacerea celor mai deosebite gusturi. Drept urmare, bancherii au sosit și ei ca să își facă meseria cea aducătoare de uriașe venituri. Acesta a fost primul val din mileniul al II-lea al epocii noastre în care italienii au ajuns și s-au instalat în Banat și, mai ales, la Timișoara.

Istoria secolelor ce au urmat a fost una zbuciumată, pericolul cel mai mare fiind reprezentat de Imperiul Otoman care a considerat calea prin Banat ca unul din drumurile cele mai potrivite pentru a ajunge la Budapesta și de acolo spre inima continentului, cum era considerată Viena, capitala unui puternic imperiu. Banatul a fost cucerit, Timișoara a devenit sediul unui pașalâc, apăsarea economică a transformat o frumoasă și bogată regiune într-o zonă mlăștinoasă, populația s-a redus masiv fiindcă opresiunea turcească a fost nimicitoare: oamenii au devenit robi, lotri sau au murit de boli și foamete cumplite.

Dar cum orice început are și un sfârșit, la 18 octombrie 1716, armata prințului Eugeniu de Savoia intră în Timișoara, eliberată după 166 de ani de ocupație otomană. Aparținând Imperiului Austriac, Banatul se va refăce cu o viteză incredibilă deoarece are șansa de a face parte dintr-un imperiu condus după legi și regulamente clare, de personalități cu vederi moderne – să o amintim doar pe împărăteasa Maria Tereza ca exemplu, cea care a impus, printre altele, ca în fiecare localitate importantă să se deschidă o școală în care predarea să se facă de către învățători pregătiți în limba populației locale; a creat numai în această zonă de hotar unități grănicerești cu 330 de școli în limba română și s-a început imediat regularizarea râurilor, desecarea mlaștinilor, crearea de canale pentru agricultură și, desigur, construcția de drumuri. Drumurile create atunci sunt șoselele de astăzi și au purtat numele de „drumul mare”.

Cum toate aceste îmbunătățiri cereau o forță de muncă numeroasă, iar sporul natural al populației era prea mic, s-a decis colonizarea Banatului

foto: wikipedia.org

dove esisteva una cittadella – probabilmente di terra – evidentemente inadeguata a una corte regale. È necessario ricordare come Re Carlo Roberto d'Angiò avesse raggiunto questa parte d'Europa lasciando una zona di grande effervescenza culturale (il sud dell'Italia), tanto da chiedere immediatamente la costruzione di un palazzo che corrispondesse al gusto della Penisola Italiana all'inizio del XIV secolo. Il re è giunto qui con la sua corte, con l'esercito di cui disponeva, con cavalieri, medici, ecclesiastici e uomini di cultura, cavalieri abituati al lusso e all'eleganza, con artisti, artigiani e commercianti che all'epoca accompagnavano gli eserciti. Il fasto, l'eleganza e il lusso erano parte integrante del mondo cavalleresco in cui era fiorito il Rinascimento, un'epoca senza pari nella storia «moderna» dell'Europa dello scorso millennio.

Tutti questi elementi richiedevano ingenti somme di denaro, e il denaro apparteneva alle banche, vale a dire alle grandi famiglie che sapevano come gestire le transazioni d'oro e d'argento. I banchieri più importanti erano gli italiani di Firenze e Siena, che avevano molta cura affinché alle personalità importanti non mancasse nulla quando si trattava di lusso, vita sontuosa e soddisfazione dei gusti più raffinati. Perciò, anche i banchieri sono arrivati qui per fare il loro mestiere, foriero di grandi guadagni. È stata questa la prima ondata del II millennio nella nostra epoca, in cui gli italiani sono arrivati e si sono stabiliti in Banato e soprattutto a Timișoara.

La storia dei secoli seguenti è stata tumultuosa, poiché il pericolo maggiore era rappresentato dall'Impero Ottomano che considerava quello attraverso il Banato uno dei percorsi migliori per raggiungere Budapest e da lì il cuore del continente, com'era considerata Vienna, capitale di un potente impero. Il Banato è stato conquistato, Timișoara è diventata la sede di un

cu cetățeni din alte zone ale Imperiului, astfel încât au fost aduși germani, saxoni, francezi, slovaci, bulgari, cehi și... italieni din Friuli. În această a doua etapă de imigrație, italienii au fost aduși în mod special pentru creșterea viermilor de mătase foarte apreciați în Italia, unde – mai ales la Florența – exista o adevărată industrie de renumă european.

În jurul Timișoarei există și astăzi cartiere ce provin direct din satele de italieni formate în baza avantajelor și favorurilor acordate pentru creșterea viermilor de mătase, prelucrarea firelor și chiar realizarea unei manufacturi în anul 1724. Primele lucruri confecționate de italienii din Banat vor fi o haină episcopală și o splendidă creație de modă pentru împărăteasa Elisabeta-Cristina, soția împăratului Carol al VI-lea. Odată cu sosirea italienilor a venit și un frate, un călugăr pe nume Clemente Rossi, o personalitate remarcabilă care a știut să îmbine rugăciunea cu munca, iar munca a adus bunăstarea. *Ora et labora* a adus multă bogăție în Banat. Țesătoriile din fire de mătase produse pe aceste meleaguri au rezistat până la revoluția din 1989, ocazie cu care a fost distrusă și ultima fabrică pentru țesături din mătase naturală din Banat, aflată la Lugoj.

De remarcat ar fi aici un fapt inedit: italienii au sădit în Banat 80.000 de duzi pentru a asigura hrana viermilor de mătase, iar tăierea unui dud era pedepsită cu spânzurarea vinovatului. Din păcate, în vremurile noastre tăierea unor păduri întregi de specii rare și scumpe nu se pedepsește de fel.

pascialato, la pressione economica ha trasformato una regione bella e ricca in una zona paludosa, la popolazione si è ridotta drasticamente a causa della terribile oppressione turca: si diventava schiavi o ladri, oppure si moriva di malattie o di terribili carestie.

Ma poiché ogni inizio ha anche un fine, il 18 ottobre 1716, l'esercito del principe Eugenio di Savoia entrò a Timișoara, liberata dopo 166 anni di occupazione ottomana. Appartenendo all'Impero Austriaco, il Banato si rimette in sesto con incredibile velocità poiché ha la possibilità di far parte di un impero condotto da leggi e regolamenti chiari, da personalità con prospettive moderne – basta ricordare l'imperatrice Maria Teresa come esempio, colei che, tra le altre, stabilì l'obbligo di aprire scuole in tutte le località importanti, in cui l'insegnamento fosse impartito nella lingua della popolazione locale; solo in questa zona di confine ha creato unità di frontiera con 330 scuole in lingua romena e ha immediatamente avviato il processo di regolarizzazione dei fiumi, la bonifica delle paludi, la creazione di canali per l'agricoltura e, naturalmente, la costruzione di strade. Le strade costruite allora sono le stesse di oggi e hanno portato il nome di «strada maestra».

Poiché tutto questo progresso richiedeva una consistente manodopera, e il naturale aumento della popolazione era troppo esiguo, si è deciso di colonizzare il Banato con cittadini provenienti da altre zone dell'Impero, e perciò vi sono stati condotti tedeschi, sassoni, francesi, slovacchi, bulgari, cechi e... italiani provenienti dal Friuli.

Foto: wikipedia.org

Martin van Meytens,
Maria Tereza a Austriei,
1759

Martin van Meytens,
*Imperatrice Maria
Teresa d'Austria*, 1759

Am ajuns la zilele noastre. După evenimen-
tele din 1989 a avut loc o mișcare majoră de popu-
lație în ambele sensuri între Italia și România.
Astăzi, scurgerea, mult mai domoală, are un
singur sens. Ce ne va aduce viitorul nu poate
nimeni să spună. Ceea ce este sigur – și desigur
foarte frumos – este îndelungată prietenie care
leagă cele două popoare. Avem un trecut comun
bimilenar dacă ne amintim de împăratul Traian,
avem legături permanente de-a lungul celor două
milenii. Sperăm ca viitorul nostru comun într-o
Europă unită să ne aducă bucurii, bunăstare și o
dezvoltare culturală demnă de mileniul al III-lea.

In questa seconda tappa migratoria, gli italiani
sono stati portati qui soprattutto per l'alleva-
mento del baco da seta, molto apprezzato in Italia
dove – soprattutto a Firenze – esisteva una vera e
propria industria di fama europea.

Intorno a Timișoara esistono ancora oggi
quartieri che provengono direttamente dai vil-
laggi italiani, formati grazie ai vantaggi e ai
favori loro accordati per l'allevamento dei bachi
da seta, la lavorazione dei filati e perfino la rea-
lizzazione di una manifattura nell'anno 1724. I
primi capi confezionati dagli italiani del Banato
saranno una veste episcopale e una splendida
creazione di moda per l'imperatrice Elisabetta
Cristina, moglie dell'imperatore Carlo VI. Con
l'arrivo degli italiani, anche un frate ha fatto la
sua apparizione, col nome di Clemente Rossi, una
personalità memorabile che ha saputo coniugare
preghiera e lavoro, e il lavoro ha portato benes-
sere. *Ora et labora* ha portato grandi ricchezze in
Banato. Gli atelier di tessitura della seta prodotta
in queste località sono resistiti fino alla rivolu-
zione del 1989, occasione in cui è stata distrutta
anche l'ultima fabbrica per la tessitura della seta
naturale del Banato, presente a Lugoj.

Qui ci sarebbe un fatto inedito da sottoline-
are: gli italiani hanno piantato 80.000 alberi di
gelso in Banato per assicurarsi il sostentamento
destinato ai bachi da seta, e il taglio di un gelso
era punito con l'impiccagione del colpevole.
Purtroppo, ai nostri tempi l'abbattimento di un
intero bosco di specie rare e preziose non è punito
nello stesso modo.

Siamo arrivati ai giorni nostri. Dopo i fatti
del 1989 ha avuto luogo un movimento di popoli
su ampia scala e in entrambi i sensi, tra Italia e
Romania. Oggi, la fuoriuscita, ben più lenta,
avviene in una sola direzione. Cosa ci porterà il
futuro, nessuno può dirlo. Ciò che è certo – e di
sicuro bellissimo – è l'amicizia di lunga durata tra
quei due popoli. Abbiamo un passato bimillenario
comune, se ripensiamo all'imperatore Traiano,
abbiamo legami permanenti nell'arco di due mil-
lenni. Speriamo che il nostro comune futuro in
un'Europa unita ci porti gioia, benessere e uno
sviluppo culturale degno del Terzo Millennio.

SIAMO
DI NUOVO
INSIEME
100
numărul

OTTOBRE • DICEMBRE

Ricordi storici
sull'immigrazione
italiana in Banato

Prin Craiova, la brăț cu minoritățile etnice (II)

Ascensiunea economică și socială a burgheziei orașului a determinat, în afară de o activitate prodigioasă de modernizare urbanistic-edilitară, și transformarea mentalității oamenilor. Numărul personalităților oltene care au marcat sfârșitul secolului al XIX-lea, precum și prima jumătate a secolului al XX-lea și care au urmat studii la Paris, Viena, Roma este considerabil! S-a schimbat modul de a gândi, s-au stabilit prietenii, s-au încheiat căsătorii și zona a devenit una cu puternice preocupări intelectuale. În 1907 este fondat „Conservatorul Cornetti”, lăcaș de muzică ce a funcționat în casele soților Elefterie Cornetti, ce își petreceau anual câteva luni la Paris, unde doamna Cornetti făcuse pensionul și unde aveau prieteni, inclusiv pe directorul Conservatorului din Paris. Orașul celor 1.000 de moșieri și-a dovedit marea capacitate de adaptare față de cerințele socio-culturale ale timpului, iar atmosfera culturală a fost surprinsă de un pictor francez, prieten al familiei Cornetti, care povestea la Paris: „La Craiova este o viață culturală intensă, orice carte nouă apărută aici o găsești în câteva zile aproape în toate casele. Tot ce privește literatura, teatrul, arta franceză le este familiar ca și nouă.”

Fiicele d-nei Reinhardt, Emilia și Adela, au tradus cărți pentru copii și au condus un pension de fete unde au fost educate fiicele celor mai bune familii din Oltenia.

Alianțele matrimoniale cu descendenți din familii din apusul Europei sunt cunoscute pe meleaguri oltene. Înruirile franceze ale Bibestilor, o importantă familie de boieri cu origini oltene, este unul dintre exemple: George Bibescu (1833-1902) a luat în căsătorie pe Valentine Riquet de Caraman-Chimay, iar Nicolae Bibescu a fost soțul lui Helene Ney d'Elchingen. Fiicele lui Vodă Bibescu (1802-1873) s-au căsătorit, una cu contele Robert de Montesquiou-Fézensac, iar cealaltă cu un baron de Courval. Nicolae Glogoveanu, descendentul uneia dintre marile familii boierești ale Olteniei, și-a unit destinul cu o franțuzoaică, Celine Filipon. În familia de boieri Grădișteanu se găsește o anumită Eufrosina Grădișteanu (n. 1858), căsătorită cu un diplomat belgian, secretar al Legației Belgiene la București. Printre familiile în care întâlnim afilieri cu francezi, mai amintim pe cea a lui Eugeniu Carada, fruntaș liberal, om de stat, scriitor, publicist, economist. S-a născut la 1836 în casa serdarului Nicolae Carada, descendenți din neamul Anei de Caradă, fiica lui Charles de Caradă, seigneur de Héron. Bunicul matern al marelui om de știință, Henri Coandă, a fost medicul francez Gustave Adolphe Danet.

În articolul din numărul precedent al revistei am prezentat Craiova sfârșitului de secol XIX ca loc de întretăiere a drumurilor comerciale, modernizarea orașului, boom-ul arhitectural al anilor 1885-1900, legislația modernă, comerțul și alte fapte ce au făcut farmecul acestui târg de pe malul Jiului. Savoarea acelor vremuri era dată și de specificul minorităților naționale ce au contribuit din plin la schimbarea profundă a Craiovei sfârșitului de veac.

Nell'articolo contenuto nel precedente numero della rivista, ho presentato Craiova alla fine del XIX secolo come luogo d'intersezione delle vie commerciali, la sua modernizzazione, il boom architettonico degli anni 1885-1900, la legislazione moderna, il commercio e altri eventi che hanno reso affascinante questo piccolo centro urbano sulla rive del fiume Jiu. Il sapore di quei tempi proveniva anche dalla particolarità delle minoranze nazionali, che hanno pienamente contribuito al profondo cambiamento di Craiova alla fine del secolo.

L'ascesa economica e sociale della borghesia cittadina, oltre alla prodigiosa attività di modernizzazione urbanistico-edile, ha prodotto anche una trasformazione nella mentalità della gente. Il numero di personalità originarie dell'Oltenia che hanno segnato la fine del XIX secolo e la prima metà del XX, e che si sono formate a Parigi, Vienna, Roma è considerevole! È cambiato il modo di pensare, sono state legate amicizie, sono stati contratti matrimoni e la zona ha cominciato a essere attraversata da interessi intellettuali. Nel 1907 è fondato il «Conservatorio Cornetti», tempio della musica che ha funzionato nelle dimore dei coniugi Elefterie Cornetti, a loro volta abituati a passare a Parigi qualche mese all'anno, perché la signora Cornetti vi era stata in collegio e ci avevano diversi amici, compreso il direttore del Conservatorio di Parigi. La città dei 1.000 proprietari terrieri ha dimostrato la sua grande capacità di adattamento alle richieste socioculturali dell'epoca, e l'atmosfera culturale è stata colta da un pittore francese, amico della famiglia Cornetti, che a Parigi raccontava: «A Craiova c'è un'intensa vita culturale, qualsiasi libro sia stato appena pubblicato lo troverai qui, in pochi giorni e in tutte le case. Tutto ciò che riguarda la letteratura, il teatro, l'arte francese per loro è familiare come lo è per noi.»

Le figlie della signora Reinhardt, Emilia e Adela, hanno tradotto libri per bambini e hanno gestito una pensione femminile dov'erano educate le figlie delle migliori famiglie d'Oltenia.

Le alleanze matrimoniali con discendenti di famiglie provenienti dall'Europa occidentale sono

de
Rodica Mixich

traduzione
Clara Mitola

OCTOMBRIE-DECEMBRIE

În timpul războiului Crimeei se stabilește la Slatina doctorul Ernest de Lapommeraye, născut în 1829 într-o familie nobilă franceză, numit medic primar al județului Olt. Din căsătoria lui cu Elena Hiottu (1839-1904) au rezultat patru fiice, una dintre ele, Alexandrina, fiind căsătorită cu ofițerul Pandelie Urdăreanu, nepot de soră al pictorului Teodor Aman și frate cu mama lui Nicolae Titulescu.

În 1887 este aprobată stabilirea la Craiova a călugărițelor numite „damele engleze”, irlandeze de origine, aparținând ordinului romano-catolic passionist. Veniseră în țară cu scopul instruirii educative a fetelor și doreau să deschidă la Craiova

o școală primară, una secundară și un pension, toate cunoscute ulterior sub numele de Institutul „Sfânta Maria”. La școală învățau tinere de origine română, germană, italiană și maghiară. Și dacă tot vorbim de învățământul catolic, *Revista catolică* apărută între 1912 și 1916 se impune în istoriografia românească prin studii

științifice, aici publicând și personalități istorice ale Craiovei. Arhiepiscopul de București, Netzhhammer, care a avut inițiativa înființării revistei, impune colaboratorilor absența oricărei polemici în paginile revistei. Printre autori întâlnim numele episcopului martir Ioan Bălan, al profesorului Ioan Vanca, al lui Carol Auner, al prințului Vladimir Ghica, al lui

M. Theodorian Carada, al lui Iosif Frollo. Avocatul M. Theodorian Carada s-a ocupat de publicarea unor articole cu caracter social și a scris cronică de politică internă. Printre colaboratori s-a aflat și istoricul I.C. Filitti, care între 1913 și 1914 a publicat volumul *Din arhivele Vaticanului*, rezultat al muncii din perioada șederii sale la Roma ca secretar al Legației Române. I.C. Filitti a avut inițiativa retipăririi într-un volum a articolelor publicate în *Revista catolică*, iar lucrarea a fost revizuită și adnotată de un prestigios istoric citat și de către Nicolae Iorga, anume Carol Auner.

note în Oltenia. Le parentele francesi dei Bibescu, un'importante famiglia nobile di origini oltene, ne sono un esempio: George Bibescu (1833-1902) ha preso in moglie Valentina Riquet de Caraman-Chimay, e Nicolae Bibescu è stato il marito di Helene Ney d'Elchingen. Le figlie del gospodaro Bibescu (1802-1873) si sono sposate, una con il conte Robert de Montesquiou-Fézensac, e l'altra con un barone de Courval. Nicolae Glogoveanu, discendente di una delle grandi famiglie nobili d'Oltenia, ha unito il suo destino a quello della francese Celine Filipon. Nella famiglia nobile dei Grădișteanu esiste una certa Eufrosina Grădișteanu (n. 1858), sposata con un diplomatico belga, segretario della Legazione Belga di Bucarest. Tra le famiglie in cui incontriamo affiliazioni con francesi, c'è ancora quella di Eugeniu Carada, leader liberale, uomo di stato, scrittore, pubblicista, economista. È nato nel 1836 come figlio del comandante Nicolae Carada, discendente di Ana de Caradă, figlia di Charles de Caradă, seigneur de Héron. Il nonno paterno del grande scienziato Henri Coandă è stato il medico francese Gustave Adolphe Danet.

Durante la guerra di Crimea, si trasferisce a Slatina il dottore Ernest de Lapommeraye, nato nel 1829 in una nobile famiglia francese, nominato primario della regione Olt. Dal suo matrimonio con Elena Hiottu (1839-1904) sono nate quattro figlie, una delle quali, Alexandrina, avrebbe sposato l'ufficiale Pandelie Urdăreanu, nipote della sorella del pittore Teodor Aman e fratello della madre di Nicolae Titulescu.

Nel 1887 è approvato il trasferimento permanente a Craiova delle suore dette «dame inglesi» d'origine irlandese e appartenenti all'ordine romano-cattolico passionista. Erano arrivate con lo scopo di creare istituti d'educazione femminile e desideravano aprire a Craiova una scuola elementare, media e una pensione, il tutto conosciuto più tardi con il nome di Istituto «Santa Maria». Nella scuola studiavano ragazze di origine romena, tedesca, italiana e magiara. E, a proposito di educazione religiosa, la *Rivista cattolica* apparsa tra il 1912 e il 1916 s'impone nella storiografia romena grazie agli studi scientifici, comprendendo anche lavori di personalità storiche di Craiova. L'Arcivescovo di Bucarest, Netzhhammer, che ha avuto l'idea di creare la pubblicazione, impone ai collaboratori l'assenza di qualsiasi polemica nelle pagine della rivista. Tra i nomi degli autori incontriamo quelli del vescovo martire Ioan Bălan, del professor Ioan Vanca, di Carol Auner, del principe Vladimir Ghica, di M. Theodorian Carada, di Iosif Frollo. L'avvocato M. Theodorian Carada si è occupato di pubblicare alcuni articoli di carattere sociale e ha scritto la cronaca di politica interna. Tra i collaboratori è presente anche lo storico I.C. Filitti che, tra il 1913 e il 1914, ha pubblicato il volume *Dagli Archivi del Vaticano*, risultato del lavoro svolto durante il suo soggiorno a Roma come segretario della Legazione di Romania. I.C. Filitti ha avuto l'iniziativa di ripubblicare in un singolo volume gli articoli pubblicati su *Rivista cattolica*, opera rivista e commentata dal prestigioso storico, citato anche da Nicolae Iorga, vale a dire Carol Auner.

foto: craiova.infoam.ro

Strada Unirii, vedere
înspre sud, carte
poștală, 1911

Via Unirii, vista da sud,
cartolina, 1911

foto: craiova.infoam.ro

Prefectura, carte
poștală, 1938

Prefettura, cartolina,
1938

Per **Craiova**,
a braccetto con le
minoranze
etniche (II)

IL PRESEPE

de Piera Alba Merlo

Dice un pastore al suo bambino
vieni, prendiamo un agnellino
lo portiamo la dove c'è
un nuovo nato che è il Re dei Re.
Sì, è nel presepe questo pastore
ma le parole son nel nostro cuore
e alla capanna gli occhi volgiamo
poi con attenzione tutto guardiamo.
...C'è la ruota del mulino
che gira piano piano
ed il gregge sul praticello
attraversato da un piccol ruscello,
e un'asino che sul ponte avanza
con il suo basto e tanta pazienza.
E sulla stradina, di sabbia e farina
tanta la gente che cammina
c'è il fornaio che ha ripreso a impastare
e il maniscalco il cavallo a ferrare,
la lavandaia che stende il bucato
e un taglialegna addormentato
accanto al pozzo sta una vecchia
e colma d'acqua è la sua secchia,
ci sono i monti laggiù sullo sfondo
a incorniciare quel piccolo mondo.
...Mentre sei lì, quasi ti pare
che prendano vita al tuo guardare
in ogni presepe c'è una magia
ed ognuno la sente sua.
Sotto quel cielo tutto stellato
con la cometa hanno viaggiato
i tre Magi giunti da lontano
per offrire ognuno il suo dono.
...E mentre guardi dona anche tu
i tuoi buoni propositi al Bimbo Gesù.

foto: Olivia Simon

foto: Olivia Simon

De la o **poveste locală** la un concurs mondial sau cum Panettonele a cucerit lumea

Dintre multele dulciuri italienești, de departe, Panettonele este cel mai apreciat. Este un „dolce” tradițional italian, specific sărbătorilor de iarnă. Atât de cunoscut și de îndrăgit pe întreg mapamondul a devenit, încât era de așteptat ca așa bunătate să provoace și pe cei care se ocupă de pregătirea lui. Aceștia au hotărât să organizeze un Concurș Mondial! În timp, competiția a devenit atât de dorită, încât nici pandemia de Covid-19 din acest an nu a oprit-o. Astfel, în așteptarea Sărbătorilor de Crăciun, 300 de patiseri – și cum era firesc, majoritatea italieni – au participat la Campionatul Mondial al Panettonelui! Acesta a fost organizat în localitatea Velletri, de lângă Roma, în luna octombrie. Numai că, de această dată, condițiile de desfășurare au fost speciale, așadar participanții au adus Panettonele (cozonacii) de acasă, gata pregătit, produsele fiind apreciate după forma, culoarea, aroma și inspirația artistică.

de
Ioana Grosaru

Dar care este istoria Panettonelui, acest cozonac italian devenit atât de faimos?

În jurul acestui produs tradițional italian s-au țesut multe povești. Însă eu am să v-o prezint pe cea care îmi place mie cel mai mult.

Se spune că la curtea ducelui Ludovico il Moro (1452-1508), duce de Milano, se obișnuia să se dea banchete de o fastuozitate renumită. Ducele era recunoscut ca un iubitor al meselor îmbelșugate și, generos, invita multă lume. Eleganță, rafinament și mult bun gust în aranjarea meselor ducale și mai ales în alegerea bucatelor. La un astfel de banchet, organizat cu ocazia sărbătoririi Nașterii Domnului, se povestește că servitorii, care trebuiau să se miște foarte repede și să fie extrem de atenți la servirea oaspeților, au uitat de prăjiturile care se coceau în cuptor și, după cum bănuieți, acestea s-au ars. Speriați, toți au intrat în panică și au început să se lamenteze că vor fi aspru pedepsiți și dați afară de la castel. Și, ce-i drept, ducele era foarte sever când era vorba de respectarea etichetei. Salvarea lor, însă, avea să vină de la un tânăr ucenic, nebăgat în seamă și, care necunoscând încă toate riscurile și regulile

curții, și-a pus „de-o parte” ceva ingrediente pentru a le duce acasă. Strâns cu ușa sau generos, nu putem ști exact, Tonni, pentru că așa îl chema pe ucenicul nostru, ca să salveze situația, a scos repede făina, zahărul, ouăle și ceva stafide și, la repezeală, au reușit să facă un soi de prăjitură. Când a venit rândul servirii ultimului fel oaspeților, cel trimis, după cum se înțelege, a fost tânărul nostru ucenic. Toți așteptau cu sufletul la gură verdictul. Erau pregătiți pentru ceva foarte rău, când, din sala festivă unde se produsese multă rumoare, răzbăteau glasuri și întrebări nedumescite! „Cine a făcut această pâine?”, tună deodată vocea ducelui. Speriați și mai tare, servitorii îl arată pe Tonni, care este împins înainte, trebuind să răspundă întrebării! Și... surpriză! Invitații au început să aclame: *pane Tonni, pane Tonni, pane Tonni...*!

foto: Intercomunit

Și așa, de la masa ducelui, panettonele a pornit să cucerească lumea și să ajungă repede preferatul meselor tradiționale de Crăciun. Iar pane Tonni a devenit PANETTONE, așa cum îl știm azi, sau COLOMBA, când ia forma unui porumbel, cozonacul meselor de Paște.

Astăzi, îl găsim în aproape toate magazinele, mici sau mari. Ambalat elegant, mai mult sau mai puțin sofisticat, ca de sărbătoare, așa, ca să îi stea bine în coșul cu cadouri pe care îl oferim celor dragi sau pe masa festivă de Crăciun. Un „dolce” iubit deopotrivă de copii, cât și de adulți. Un „dolce” care în zilele noastre se pregătește după rețete tot mai elaborate, dar care trebuie să își păstreze aspectul și savoarea tradițională, pentru că altfel nu ar mai fi PANETTONE!

SIAMO
DI NUOVO
INSIEME
100 numărul

OTTOBRE•DICEMBRE

La tregua di Natale

Lassù, nella malga fiorita, profumata dalle cento erbe, Quinto Borgonovo trascorreva i tre mesi estivi. Aveva incominciato presto a badare alle mucche, saliva alla malga col nonno e lassù respirava libertà. Aveva sedici anni quando il nonno morì e da allora salì alla malga da solo. Nella capanna di pietra c'era l'attrezzatura per fare il formaggio, l'acqua non mancava, una piccola sorgente era a pochi metri dall'uscio. Mentre lavorava il latte partiva coi suoi pensieri. Quando versava il latte nel grande recipiente di rame, pensava al calderone dei Celti, l'antichissimo popolo che abitava in queste valli. Nello stendere la tela di canapa rada, pensava alla trama della vita e lui si sentiva parte dell'ordito e quando il siero usciva dai fori con lui uscivano tutti i pensieri tristi e tratteneva solo quelli che gli davano serenità e pace. A sera, sedeva sulla panca fuori la porta a guardare le stelle... poi lo sguardo scendeva giù, lungo la valle fino alle poche e tenue luci del paese.

Nell'anno 1914, a metà settembre, prima di scendere dall'alpeggio, ripulì tutto a dovere. Sospirando lavò i calderoni, avvolse con cura i suoi attrezzi, spazzò e sigillò tutti gli spifferi e, a sera, indugiò a lungo a guardare le stelle e la sua valle. Era arrivata la cartolina, sarebbe stato un soldato... un Alpino. Sua madre, quando lo vide partire sotto la pioggia, sentì una spina nel cuore... spina che non la lasciò più nell'avvenire. Si pentì subito di non averlo accompagnato fino alla stazione... ma pioveva così forte... Gli restò solo un timido sorriso quando, per

foto: stumhistorymedia.org

un'attimo, lui si voltò prima di girare l'angolo.

Quanto tempo era passato? Quinto aveva perso il conto, si sentiva stanco, infreddolito e i suoi pensieri seguivano una strada loro, alternando sconforto e rassegnazione. Pensava alla sua malga, alle erbe profumate, alla preparazione del formaggio... La trama della sua tela di canapa si era spezzata, mai più avrebbe riannodato i fili della sua vita. Dopo un mese di addestramento a Cuneo, una tradotta lo aveva portato in Friuli. Poi la lunga marcia verso il fronte. Gli Alpini a piedi, in fila, su costoni innevati e, dietro, i muli con pesanti carichi. Lassù li aspettava la guerra di trincea. Quinto si rese conto subito che sarebbe stata dura... il Carso aveva km. di trincee, capì che le avrebbe percorse tutte. Momenti di pausa alternati a rabbiosi scontri, morti e feriti a centinaia... e freddo, fame, ossa doloranti per l'umidità... ed eseguire gli ordini senza porsi troppe domande.

Ma la sera del 24 dicembre 1914, per poche ore, qualcosa cambiò. Nel pomeriggio era scesa una pioggerella sottile, mossa da un vento disordinato poi, verso sera, le nuvole si dissolsero e il cielo si riempì di stelle. Il freddo era pungente ma era passato il vivandiere e aveva distribuito a tutti qualche sigaretta e un pò di grappa... era la vigilia di Natale, un piccolo segno per risollevarne il morale.

Ad un tratto il vento favorevole portò alla trincea un debole canto. Era *Stille Nacht*... possibile? Quinto si alza, si affaccia timoroso e guarda: laggiù, lontano sul bordo della trincea nemica brillano luci sparse, tremolanti su piccoli alberelli che anche il vento pare abbia timore di spegnerle.

Un'Alpino, in trincea, tirò fuori un piffero e intonò *Tu scendi dalle stelle*. Piano piano le voci stanche dei soldati si unirono in un coro... forse sperando che lassù, tra le gelide stelle, apparisse una cometa. Quell'inaspettata tregua sembrò un dono del cielo, un dono fugace ma che scaldava il cuore. Qualcuno, da ambo le parti, si avventurò fuori dalla trincea... avvicinandosi i soldati poterono riconoscersi: occhi azzurri, occhi scuri, facce stanche, stentati sorrisi... Si scambiarono sigarette, mostrarono foto... non servirono le parole. E, come un sasso gettato in uno stagno, le emozioni si allargarono in cerchi concentrici, fino a far scordare perchè erano lì... si sentivano tutti fratelli.

Ma poi, nel livore di un'alba gelida e piovosa, l'ordine arrivò rapido: „Attaccare”.

E Quinto fu uno dei primi a lanciarsi verso il nemico che avanzava.

Nota: La notte di Natale del 1914, a Ypres, fu trascorsa in pace... una tregua tra i combattenti.

Angus McBride,
Christmas Truce of 1914

di
Piera Alba Merlo

Andrei Penazzio – conștiința valorilor moștenite

de
Ioana Grosaru

Andrei Pennazio este un tânăr extrem de talentat și, în egală măsură, foarte muncitor, care și-a luat în serios activitatea de creație și, curajos, nu ratează nicio invitație de a-și expune picturile în săli importante de expoziție și chiar alături de pictori consacrați și cu mai multă experiență.

La 15 ani, Andrei Penazzio este deja un obișnuit al galeriilor de artă și al sălilor de expoziție din câteva țări europene, între care România, Italia, Franța și chiar și din Asia, participând, în urma unei selecții, la un eveniment în China. În România a avut numeroase expoziții de grup și personale la Muzeul de Artă al României din București, la Ambasada Italiei de la București, la Teatrul Muzical „Nae Leonard” din Galați, la Galeriile de Artă din Bacău, la Centrul Italian de Cultură de la Cluj etc.

Încă de la grădiniță i-a fost descoperită pasiunea pentru culori și desen. „Am început să pictez de la vârsta de 3-4 ani”, își amintește într-un interviu tânărul nostru pictor, care recunoaște că „primul meu model a fost mama”. Mama, care avea să-l încurajeze și să se ocupe îndeaproape de educația și creșterea lui, căutând să-i ofere cele mai favorabile condiții, în vederea cultivării talentului și a aptitudinilor sale artistice.

Născut în Italia, la Lequio Berria, mică localitate situată între frumoasele coline din Langhe, celebre și datorită scriitorului italian

Cesare Pavese, născut și el în această zonă, Andrei cu siguranță moștenește daruri native de la ambii părinți. Pe linie paternă, de la tatăl italian, iar pe linie maternă de la mama româncă. Simțul culorilor, ușurința în mănuierea penelului, o imaginație specială, o neliniște interioară reținută, pe care nu o lasă să se vadă, sunt câteva dintre însușirile care îl favorizează, dar care îl și diferențiază de alți tineri de vârsta lui.

Îndrăgostit de ambele țări, Italia și România, este conștient de avantajul moștenirii primite, simțindu-se pentru totdeauna, și în egală măsură, legat de ambele culturi. Este și firesc să fie așa! Alternanța dintre șederile de vacanță la tatăl și bunicii din Italia și perioadele petrecute în România, la Iași, unde locuiește împreună cu mama și unde urmează cursurile Liceului de Arte Plastice, îi permit să păstreze aceste daruri nealterate, chiar favorizând posibilitatea de a evolua. Iar seriozitatea și maturitatea de abordare a activităților și preocupărilor sale sunt o certitudine pentru devenirea profesională viitoare a lui Andrei Penazzio. Mai mult, și mama, Silvia Garmacea, care îl călăuzește de aproape, a urmat cursurile Facultății de Arte Vizuale și Design din cadrul Universității de Arte „George Enescu” din Iași și de master în Teorii și practici în arte vizuale, pentru ca, astfel, să-i fie un mai bun sfătuitor, dar și critic avizat.

SIAMO
DI NUOVO
INSIEME
100 numărul

OTTOBRE•DICEMBRE

foto: arhiva personală - Andrei Penazzio

Cruce de flori

Pentru generația lui este un reper, iar în literatura noastră trebuie zidit, precum meșterii italieni își pecetluiau grelele lucrări la final, cu câte o cruce simbol. De ce această legătură? Labiș este simbolul Mălinului, precum crucea ridicată de lucrătorii italieni care au contribuit la construirea drumului peste munții Stânișoarei și pe care localnicii, și chiar scriitorul Mihail Sadoveanu, în opera lui „Baltagul”, au numit-o „Crucea Talienilor”. Poetul iubea mult acel drum care șerpuia prin pădurile muntelui, care lega satele de la poalele lui. Era una dintre plăcerile poetului ca, atunci când venea la Mălini, să urce frumosul drum până sus, la locul numit de localnici „Crucea Talienilor”.

Sunt amintiri pe care și azi sora lui, Margareta Labiș, le povestește celor care au răbdare să asculte trista poveste a poetului care a trecut ca un meteorit prin această lume. Este și cea care îi duce cu pioșenie mai departe memoria, ea însăși profesor de literatură și om talentat, care o viață a preferat să stea în umbra fratelui, pe care l-a venerat și l-a considerat cu mult mai talentat. O legătură zidită pentru timp, immortalizată în fotografie și rămasă spre dovadă, când poetul avea vârsta de 18 ani.

Avem onoarea de a publica omagiul în versuri pe care Maria Margareta Labiș îl aduce fratelui la comemorarea nașterii sale și pe care vă invităm să îl citiți în cele ce urmează.

foto: arhiva RO.AS.IT.

În 2 decembrie s-au împlinit 85 de ani de la nașterea poetului Nicolae Labiș. Să nu-l uităm pe poetul care, la numai 21 de ani, plecat în alte sfere, ne-a lăsat o parte din sufletul lui așternut în versuri, de o sensibilitate sfâșietoare.

Il 2 dicembre sono stati celebrati 85 anni dalla nascita del poeta Nicolae Labiș. Non dimentichiamo il poeta che, a soli 21 anni, è partito per altre sfere e ha lasciato parte del suo spirito impressa nei suoi versi, di straziante sensibilità.

foto: arhiva personală Maria Margareta Labiș

È stato un riferimento per la sua generazione, e nella nostra letteratura dovrebbe essere celebrato, come i maestri italiani suggellavano le loro opere alla fine, con delle croci simboliche. Perché questa connessione? Labiș è il simbolo di Mălini, così come la croce eretta dagli operai italiani, che hanno costruito la strada oltre i monti Stânișoara e che gli abitanti della zona, e perfino lo scrittore Mihail Sadoveanu, nel suo „Baltagul”, hanno chiamato „Cruce dei Taliani”. Il poeta amava molto quel cammino tra i monti che si snodava tra i boschi e che legava i villaggi alle pendici della montagna. Quando si recava a Mălini, uno dei piaceri del poeta era risalire lo splendido cammino fino in cima, per raggiungere il punto che tutti chiamavano „Cruce dei Taliani”.

Sono ricordi che tuttora sua sorella, Margareta Labiș, racconta a chi ha la pazienza di ascoltare la triste storia del poeta, che ha attraversato questo mondo come una meteora. Ed è sempre sua sorella a rinnovare con compassione il ricordo, lei stessa a sua volta docente di letteratura e donna di talento che ha preferito rimanere una vita intera nell'ombra del fratello, che ha venerato e considerato ben più talentuoso. Un rapporto consolidato nel tempo, immortalato in una foto e divenuto una testimonianza di quando il poeta aveva 18 anni.

Abbiamo l'onore di pubblicare l'omaggio in versi che Maria Margareta Labiș offre a suo fratello per ricordarne il compleanno e che, qui di seguito, vi invitiamo a leggere.

de
Ioana Grosaru

traduzione
Clara Mitola

Stânga: Nicolae Labiș la
Crucea Talienilor.
Sus: Maria Margareta
Labiș și fratele său,
Nicolae

A sinistra: Nicolae Labiș
alla Cruce dei Taliani.
Sopra: Maria Margareta
Labiș e suo fratello
Nicolae

Cruce de flori

Fratelui meu

Atunci, vântul morții viscoalea în alai
Zăpadă și sânge printre roți de tramvai.
Tras de palton și împins nemilos,
Peste tamponuri reci cu capul în jos,
Vede îngrozit cum zburau înapoi
Scântei scăpărate din părul vâlvoi.
Cine era, Doamne, cine era
Păgânul acela care-l tot împingea?
Atunci, în lungă lui noapte de dor,
Spera să se-amâne ultimul zbor,
Nu accepta cumplită osândă,
Măduva ruptă, osia frântă.
Dar rugul aprins de roșia stea
Îi ardea trupul, sufletul ardea,
Zi după zi și noapte de noapte,
Așa cum prevestise el în carte.
Atunci, un înger i-a dăruit aripa nemuririi,
Ca sufletul liber să zboare
Spre oaza mult visată
De la izvorul mântuirii...
Din jarul trupului, stins în pământ,
Din cenușa rămasă-n țărână,
Adusă târziu, la noul mormânt,
A răsărit, deodată, mălinul.
Tăiat de atâtea ori
De coasele unor neștiutori,
Mălinul a înălțat, iară și iară,
Trei ramuri, cruce de flori în primăvară.

Maria Margareta Labiș

Croce di fiori

A mio fratello

Allora, il vento della morte sferzava il convoglio
Neve e sangue tra le ruote del tranvai.
Tirato per il cappotto e spinto senza rimorso
Sulle fredde assi dei vagoni con la testa verso il basso,
Vedevo volare all'indietro con terrore
Le scintille che brillavano tra le arruffate chiome.
Chi era, Signore, chi era
Quel pagano che in tal modo lo spingeva?
Allora, nella sua lunga notte di duolo.
Sperava fosse rinviato l'ultimo volo,
Non accettava la tremenda condanna,
Midollo rotto, asse infranta.
Ma il rogo acceso dalla rossa stella
bruciava il suo corpo, l'anima bruciava,
Giorno dopo giorno e notte dopo notte,
Proprio come nel libro anticipava.
Allora, un angelo gli ha donato l'ala dell'immortalità,
Affinché il suo spirito volasse in libertà
Verso l'oasi tanto sognata
Fonte di redenzione agognata...
Dalla brace del corpo, spenta al suolo,
Dalla cenere rimasta nella terra,
Portata tardi al nuovo suo luogo,
È sorto, di colpo, il pado.
Tagliato troppe volte
Dalle falci degli ignari,
Il pado ha innalzato, ancora senza voce,
Tre rami, in primavera di fiori una croce.

IN QUESTO «ANNO
PERDUTO» RICORDIAMOCI
DI...

Non lasciamo che trascorra questo disastroso 2020 senza commemorare il centenario della morte di un grande pittore italiano: Amedeo Modigliani.

Nasce il 12 luglio del 1884 a Livorno – antica città di mare nella bassa Toscana. Morirà a Parigi il 24 gennaio del 1920, dove era noto a tutta la comunità artistica col diminutivo affettuoso di Modì. E vi morirà consumato dalla malattia e dalla miseria. All'età di 11 anni aveva contratto una grave forma di pleurite che ne comprometterà la salute per il resto della sua vita.

Il 1906 è l'anno della svolta e della sua «attrazione fatale». Si trasferisce a Parigi, nel crogiolo artistico e culturale d'Europa dove, venendo subito in contatto con il gruppo degli impressionisti, è soprattutto attratto dalla cultura bohémien, dalle atmosfere di Montmartre e Montparnasse; ma più forte ancora sul piano artistico, aderisce alle avanguardie internazionali che, in quegli anni «ruggenti» della Belle Époque, hanno fatto di Parigi la loro patria elettiva. Conosce dunque il grande scultore romeno **Constantin Brâncuși**, da cui sarà influenzato nutrendo così la sua seconda passione: la scultura. Modì produrrà una serie di piccole teste, soprattutto femminili, con evidente influenza tanto di Brâncuși quanto dell'arte tribale africana, ma i cui moduli stilistici ritroveremo nei ritratti a olio di personaggi diversi, anche in questo caso prevalentemente femminili.

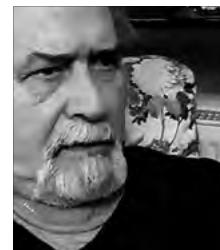
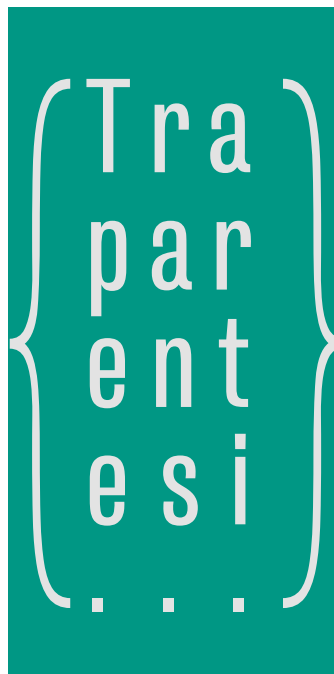
La scultura sarà però presto abbandonata. La polvere di silicio della pietra danneggia ancora di più i suoi polmoni. Perciò il fascino misterioso e sensuale delle teste femminili scolpite continuerà a esprimersi nei ritratti di donne e nei celebri conturbanti nudi di donna. Già... le donne: le

ÎN ACEST „AN PIERDUT”
SĂ NE AMINTIM
DE...

Să nu lăsăm să treacă acest an dezastruos, 2020, fără să comemorăm centenarul morții unui mare pictor italian: Amedeo Modigliani.

S-a născut la 12 iulie 1884 la Livorno – vechi oraș așezat pe malul mării, în partea de sud a regiunii Toscana. A murit la Paris pe 24 ianuarie 1920, unde era cunoscut de întreaga comunitate artistică cu diminutivul afectuos de Modì. Și va muri distrus de boli și de miserie. La vârsta de 11 ani contractase o formă severă de pleurezie care îi va compromite sănătatea pentru tot restul vieții.

1906 este anul de cotitură și al „atrăției sale fatale”. S-a mutat la Paris, în creuzetul artistic și cultural al Europei, unde a intrat imediat în contact cu grupul impresioniștilor și este atras, mai ales, de cultura boemă, de atmosfera din Montmartre și Montparnasse; dar, mult mai intens, pe plan

di
Antonio Rizzo
antonio.rizzo08@gmail.com

traducere
Mariana Voicu

**Modigliani, teste
femminili, 1912**

**Modigliani, capete de
femei, 1912**

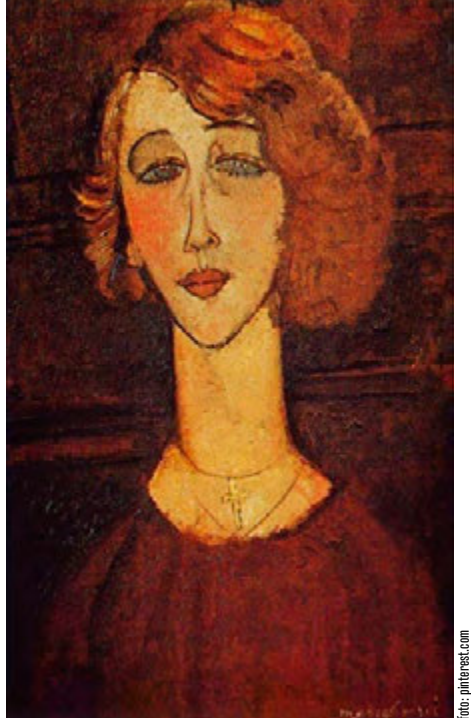

foto: pinterest.com

foto: pinterest.com

sue modelle erano semplici donne prese fra le cameriere, le fioraie, talvolta anche fra le mendicanti e, superfluo dirlo, fra le sue amanti. E Modì non avrà nessuna difficoltà a trovare modelle e amanti. Era un uomo bellissimo, dal fascino marcata-

Modì in due foto del 1918

Modì în două fotografii din anul 1918

foto: artsy.net

foto: wikipedia.org

mente latino, dall'aria sfrontata e delicata a un tempo, e con quel tanto di artista «maledetto» che a quel tempo, e in quell'ambiente artistico effervescente, era quasi una moda.

Fatto sta che le sue modelle si spogliavano volentieri, e Modì le ritraeva con i famosi volti allungati, con i colli da cigno, ma con gli occhi spesso desolatamente vuoti, che sembrano suggerire all'osservatore malinconia e solitudine.

E i nudi? Esteticamente conturbanti, provocanti, sembrano uscire dalla tela proiettando le loro gambe verso l'osservatore. Tanto bastò per scandalizzare i benpensanti

artistici, aderă la avangardele internaționale care, în acei ani de „exaltare” ai Belle Epoque, au făcut din Paris patria lor. Acolo îl întâlnește pe marele sculptor român **Constantin Brâncuși**, de care va fi puternic influențat, descoperindu-și astfel o a doua pasiune: sculptura. Modì va sculpta o serie de mici capete, în special feminine, evident inspirat atât din arta lui Brâncuși, cât și din arta tribală africană, iar formele stilistice ale acestora le vom regăsi în portretele în ulei ale diferitelor personaje, și acestea predominant feminine.

Însă, sculptura va fi în curând abandonată. Praful de siliciu al pietrei îi vătămează și mai mult plămânii. Prin urmare, farmecul misterios și senzual al capetelor feminine sculptate va continua să se exprime în portretele și în celebrele și tulburătoare nuduri de femei. Da... femeile: modelele sale erau femei simple pe care le alegea dintre femeile de serviciu, florărese, uneori chiar cerșetoare și, nu este nevoie să mai spunem, dintre amantele sale. Iar Modì nu va avea nicio dificultate în a găsi modele și amante. Era un bărbat foarte frumos, cu trăsături latine fermecătoare, cu un aer impertinent și delicat, în același timp, și cu o atitudine impozantă de artist „blestemat” care, în acele vremuri și în acel mediu artistic efervescent, era aproape o modă.

Adevărul este că modelele sale se dezbrăcau de bunăvoie, iar Modì le picta cu faimoasele fețe alungite, cu gâturi de lebădă, dar cu ochii, deseori, dezolant de goi, care par să sugereze, celor care le privesc, tristețe și singurătate.

Și nudurile? Din punct de vedere estetic sunt tulburătoare, provocatoare, par să iasă din pânză proiectându-și picioarele spre cel care le privește. Acest lucru a fost suficient pentru a-i scandaliza pe cei cu o gândire conservatoare – chiar și într-un Paris libertin și iubitor de petreceri – ajungându-se până la incursiuni ale poliției la unele expoziții, care au impus retragerea nudurilor

– pur in una licenziosa e gode-reccia Parigi – fino a giungere a irruzioni della polizia in alcune mostre, che imponeva il ritiro dei nudi di Modigliani con l'accusa di «indecenza». Diverso era il parere dei più attenti critici e degli altri artisti, che apprezzavano con estremo interesse l'opera del pittore livornese. Eppure, malgrado questa notorietà – perché in quella Parigi anche gli scandali erano promozioni verso la notorietà – non riusciva a vendere, ed era attanagliato dalla miseria.

Non bastava la miseria in cui viveva Amedeo, in quella società parallela che era la bohème, ricettacolo per artisti sperimentali e squattrinati, dove non si beveva champagne, ma assenzio, una micidiale droga alcolica fatta di alcol metilico con alcol etilico che lentamente portava il cervello allo sfascio. Ne fu preso anche il disperato Amedeo, ma tutto questo non gli impedì di trascinare nel suo vortice – lui trentatreenne – una giovane modella: la diciannovenne Jeanne Hébuterne (1898-1920), di famiglia agiata dalla quale tuttavia sarà ripudiata a causa del legame con quest'uomo maledetto. Si erano conosciuti nel 1917, e i loro destini si erano indissolubilmente intrecciati nella passione e nell'arte. Jeanne fu per Modì conturbante amante e musa ispiratrice, tanto da far da modella più volte anche in fantastici nudi.

«Quando conoscerò la tua anima, dipingerò i tuoi occhi». Rispondeva così Modigliani alle modelle che gli chiedevano come mai, nei suoi ritratti, lasciasse spesso gli occhi bianchi o scuri, senza vita. Eppure in alcuni nudi il corpo sinuoso della modella – dal collo lungo e la posa sensuale – termina con il volto rivolto allo spettatore in uno sguardo incredibile, perso tra languidezza e mistero. Agli amici pittori e a chi si precipitava ad acquistare – per pochi soldi – i suoi rivoluzionari capolavori, spiegava che «dipingere una donna è possederla». Affermando così con una metafora il suo magico e personale intreccio tra eros

foto: pinterest.com

lui Modigliani sub acuzația de „indecență”. Părerea celor mai atenți critici și a altor artiști era diferită, ei apreciau, cu un interes deosebit de mare, opera pictorului livornez. Cu toate acestea, în ciuda acestei notorietăți – pentru că în acel Paris chiar și scandalurile ajutau la promovarea notorietății – el nu reușea să vândă și era chinuit de miserie.

Nu era suficientă mizeria în care trăia Amedeo, în acea societate paralelă care era boemă, refugiu pentru artiștii talentați și fără bani, în care nu se bea șampanie, ci absint, un drog alcoolic ucigător, făcut din alcool metilic și alcool etilic, care ducea lent creierul la distrugere. De această stare de disperare a fost cuprins și Amedeo, dar acest lucru nu l-a împiedicat să o târască în vârtoarea sa – avea treizeci și trei de ani – pe o tânără, care îi era model: Jeanne Hébuterne (1898-1920), în vârstă de nouăsprezece ani, dintr-o familie bună, care o va repudia din cauza legăturii cu acest bărbat blestemat. S-au cunoscut în anul 1917, iar destinele lor se împletiseră indisolubil în pasiune și în artă. Jeanne a fost pentru Modì o amantă tulburătoare și o muză care l-a inspirat foarte mult, fiindu-i model de multe ori chiar și pentru fantasticele nuduri.

„Când îți voi cunoaște sufletul, îți voi picta ochii”. Așa răspundea Modigliani modelelor care îl întrebau de ce, în portretele sale, lăsa adesea

foto: willmedia.org

Jeanne in una foto e in un ritratto

Jeanne într-o fotografie și într-un portret

OCTOMBRIE·DECEMBRIE

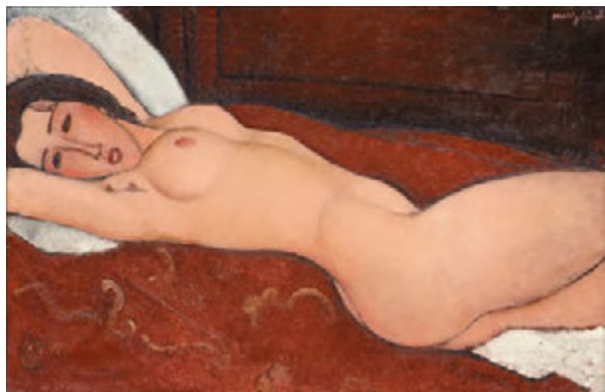

foto: wikimedia.org

Nudo sdraiato, 1917,
New York, Metropolitan
Museum of Art

Nud culcat, 1917,
New York, Muzeul
Metropolitan de Artă

e pittura. Deve essere stato proprio così soprattutto per il legame vissuto da Modì con la sua Jeanne. Il pittore, già ammalato fin dalla fanciullezza di polmoni, peggiorerà la sua condizione per la condotta di vita aggravata dall'uso di droghe e alcol, morendo così il 24 gennaio del 1920. Il giorno dopo, Jeanne, incinta di un secondo figlio, si suiciderà gettandosi da una finestra della palazzina di famiglia, che nel frattempo l'aveva riaccolta (ma rigorosamente senza il suo Modì). I due indissolubili amanti sono sepolti sotto la stessa lastra tombale, nel cimitero parigino Père Lachaise. Di Amedeo è inciso: «**Morte lo colse quando giunse alla gloria**», e di Jeanne – epitaffio tardivamente concesso dalla sua famiglia – «**Compagna devota fino all'estremo sacrificio**».

ochii albi sau întunecați, lipsiți de viață. Cu toate acestea, la unele nuduri, corpul sinuos al modelului – cu gâtul lung și poziția senzuală – se termină cu fața orientată spre spectator, cu o privire incredibilă, pierdută între melancolie și mister. Prietenilor săi pictori și celor care se grăbeau să cumpere – la un preț mic – capodoperele sale revoluționare, le spunea că „a picta o femeie înseamnă a o poseda”. Confirmând astfel, printr-o metaforă, întrepătrunderea magică și personală pe care el o realiza între eros și pictură. Probabil că chiar așa a și fost, mai ales în relația pe care Modì a trăit-o cu a sa Jeanne. Pictorul, deja bolnav de plămâni încă din copilărie, își va înrăutăți starea, din cauza modului de viață, din cauza consumului de droguri și alcool, și a murit pe 24 ianuarie 1920. A doua zi, Jeanne, însărcinată cu un al doilea copil, se va sinucide, aruncându-se de la o fereastră a vilei familiei sale, care, între timp, o primise înapoi (dar fără al ei Modì). Cei doi iubiți inseparabili sunt îngropați sub aceeași piatră funerară, în cimitirul parizian Père Lachaise. Pentru Amedeo este gravat: „**Moartea l-a luat când atinsese gloria**”, iar pentru Jeanne – un epitaf pe care familia sa l-a permis tardiv – „**Tovarășă de viață devotată până la sacrificiul suprem**”.

SIAMO
DI NUOVO
INSIEME
100 numărul

foto: cityofimmortals.com

Il famoso *Nudo Rosso* del 1918, per il quale posò certamente Jeanne, venduto nel 2015 a un anonimo collezionista per 158 milioni di euro.

Celebrul *Nud roșu* din anul 1918, pentru care cu siguranță a pozat Jeanne, vândut în anul 2015 unui colecționar anonim cu 158 milioane de euro.

foto: agfapress.it

Pinzano al Tagliamento, locul unde istoria îți dă fiori

foto: wikimedia.org

Pinzano al Tagliamento este o comună mică de munte din provincia Pordenone (regiunea Friuli-Veneția Giulia), de aici 22 de kilometri pătrați, cu o istorie îndelungată în lupta antifascistă și de partizanat.

Alături de localnici, cei mai mulți bătrâni, aici s-au stabilit și câteva familii de imigranți, atrase de costurile scăzute, care compensează „izolarea de lume”.

Cel mai apropiat oraș mare este Udine, de unde se poate ajunge în aproximativ 40 de minute cu mașina (33 de kilometri pe șosea) sau într-o oră și 5 minute cu trenul. Vă recomandăm să faceți acest drum, pentru farmecul aparte pe care îl are așezarea de pe malul râului Tagliamento.

Într-o singură zi, puteți vedea construcții și peisaje care dau fiori. Un prim obiectiv turistic de neratat este podul de peste apa de culoarea smaraldului, la capătul căruia se află monumentul ridicat de Hitler, ca omagiu pentru soldații căzuți în lupta de la Tagliamento.

Se spune că sufletele lor încă bat în lung și lat pădurile întunecate.

Ruinele castelului medieval „Castello di Pinzano” oferă o perspectivă panoramică asupra întregii regiuni, una acoperită pe porțiuni întregi de podgorii străvechi. Natural,

în zonă sunt crame (Azienda Vinicola Ronco Margherita, I Vini di Emilio Bulfon) unde se pot degusta vinuri divine.

Apropo de divinitate, Pinzano al Tagliamento merită

foto: tripadvisor.it

foto: structuraz.net

ITINERAR TURISTIC

OCTOMBRIE • DECEMBRIE

o piuneză pe harta turismului religios, cu lăcașe în care te poți refugia pentru a te regăsi sau pentru a vorbi (de ce nu?) cu Dumnezeu: Chiesetta di Santa Maria dei Battuti, Parrocchiale San Martino, Parrocchiale Santo Stefano, Chiesa campestre della Santissima Trinita.

Când vine ora mesei, să știți că în comună și în împrejurimi sunt zeci de restaurante tradiționale și pensiuni agroturistice unde se servesc „preparate din alte timpuri”, precum prosciutto artizanal.

Până veți avea ocazia să savurați deliciiile tradiționale gătite de bucătarii locali, vă propunem să aduceți un simbol din Friuli în propria bucătărie preparând un „frico”.

foto: trattoriavinascondi.com

foto: ditasadigla.com

Frico

Ingrediente:

- 500 de grame de cartofi roșii
- 500 de grame de brânză Montasio
- ulei de măsline
- sare, piper

Gata în
30 min

Porții
4

Dificultate:
redusă

Preparare:

- Se spală și se curăță cartofii. Se dau prin răzătoarea mare.
- Se dă prin răzătoare și brânza.
- Cu o pensulă de silikon se ung cartofii cu ulei de măsline. Se prăjesc într-o tigaie la foc mic, timp de 10-15 minute, până când se înmoaie.
- Cartofii fierbinți se amestecă în tigaie cu brânza răzuită.
- Amestecul se azonează cu sare și piper și se omogenizează.
- Se lasă pe foc. Se amestecă din când în când. Atunci când brânza s-a topit complet, se dă flacăra mare la aragaz, iar frico se coace precum o omletă.
- După ce a făcut crustă pe fund, se întoarce pe cealaltă parte.
- Se transferă din tigaie pe farfurie și se mănâncă așa, cald, tăiat în felii.

IANUARIE | GENNAIO

Luni	Marti	Miercuri	Joi	Vineri	Sămbătă	Duminică
Lunedì	Martedì	Mercoledì	Giovedì	Venerdì	Sabato	Domenica
53	28	29	30	31	1	2
1	4	5	6	7	8	9
2	11	12	13	14	15	16
3	18	19	20	21	22	23
4	25	26	27	28	29	30
5	1	2	3	4	5	6

FEBRUARIE | FEBBRAIO

Luni	Marti	Miercuri	Joi	Vineri	Sămbătă	Duminică
Lunedì	Martedì	Mercoledì	Giovedì	Venerdì	Sabato	Domenica
4	25	26	27	28	29	30
5	1	2	3	4	5	6
6	8	9	10	11	12	13
7	15	16	17	18	19	20
8	22	23	24	25	26	27
9	1	2	3	4	5	6

MARTIE | MARZO

Luni	Marti	Miercuri	Joi	Vineri	Sămbătă	Duminică
Lunedì	Martedì	Mercoledì	Giovedì	Venerdì	Sabato	Domenica
9	1	2	3	4	5	6
10	8	9	10	11	12	13
11	15	16	17	18	19	20
12	22	23	24	25	26	27
13	29	30	31	1	2	3
14	5	6	7	8	9	10

APRILIE | APRILE

Luni	Marti	Miercuri	Joi	Vineri	Sămbătă	Duminică
Lunedì	Martedì	Mercoledì	Giovedì	Venerdì	Sabato	Domenica
13	29	30	31	1	2	3
14	5	6	7	8	9	10
15	12	13	14	15	16	17
16	19	20	21	22	23	24
17	26	27	28	29	30	1
18	3	4	5	6	7	8

MAI | MAGGIO

Luni	Marti	Miercuri	Joi	Vineri	Sămbătă	Duminică
Lunedì	Martedì	Mercoledì	Giovedì	Venerdì	Sabato	Domenica
17	26	27	28	29	30	1
18	3	4	5	6	7	8
19	10	11	12	13	14	15
20	17	18	19	20	21	22
21	24	25	26	27	28	29
22	31	1	2	3	4	5

IUNIE | GIUGNO

Luni	Marti	Miercuri	Joi	Vineri	Sămbătă	Duminică
Lunedì	Martedì	Mercoledì	Giovedì	Venerdì	Sabato	Domenica
22	31	1	2	3	4	5
23	7	8	9	10	11	12
24	14	15	16	17	18	19
25	21	22	23	24	25	26
26	28	29	30	1	2	3
27	5	6	7	8	9	10

IULIE | LUGLIO

Luni	Marti	Miercuri	Joi	Vineri	Sămbătă	Duminică
Lunedì	Martedì	Mercoledì	Giovedì	Venerdì	Sabato	Domenica
26	28	29	30	1	2	3
27	5	6	7	8	9	10
28	12	13	14	15	16	17
29	19	20	21	22	23	24
30	26	27	28	29	30	31
31	2	3	4	5	6	7

AUGUST | AGOSTO

Luni	Marti	Miercuri	Joi	Vineri	Sămbătă	Duminică
Lunedì	Martedì	Mercoledì	Giovedì	Venerdì	Sabato	Domenica
30	26	27	28	29	30	31
31	2	3	4	5	6	7
32	9	10	11	12	13	14
33	16	17	18	19	20	21
34	23	24	25	26	27	28
35	30	31	1	2	3	4

SEPTEMBRIE | SETTEMBRE

Luni	Marti	Miercuri	Joi	Vineri	Sămbătă	Duminică
Lunedì	Martedì	Mercoledì	Giovedì	Venerdì	Sabato	Domenica
35	30	31	1	2	3	4
36	6	7	8	9	10	11
37	13	14	15	16	17	18
38	20	21	22	23	24	25
39	27	28	29	30	1	2
40	4	5	6	7	8	9

OCTOMBRIE | OTTOBRE

Luni	Marti	Miercuri	Joi	Vineri	Sămbătă	Duminică
Lunedì	Martedì	Mercoledì	Giovedì	Venerdì	Sabato	Domenica
39	27	28	29	30	1	2
40	4	5	6	7	8	9
41	11	12	13	14	15	16
42	18	19	20	21	22	23
43	25	26	27	28	29	30
44	1	2	3	4	5	6

NOIEMBRIE | NOVEMBRE

Luni	Marti	Miercuri	Joi	Vineri	Sămbătă	Duminică
Lunedì	Martedì	Mercoledì	Giovedì	Venerdì	Sabato	Domenica
44	1	2	3	4	5	6
45	8	9	10	11	12	13
46	15	16	17	18	19	20
47	22	23	24	25	26	27
48	29	30	1	2	3	4
49	6	7	8	9	10	11

DECEMBRIE | DICEMBRE

Luni	Marti	Miercuri	Joi	Vineri	Sămbătă	Duminică
Lunedì	Martedì	Mercoledì	Giovedì	Venerdì	Sabato	Domenica
48	29	30	1	2	3	4
49	6	7	8	9	10	11
50	13	14	15	16	17	18
51	20	21	22	23	24	25
52	27	28	29	30	31	1
1	3	4	5	6	7	8

